

METAFORUM

NORSK FORENING FOR FAMILIETERAPI

M E T A F O R U M

NORSK MAGASIN FOR FAMILIETERAPI

Medlemsblad for Norsk forening for familierapi NFFT.

Utgis normalt fire ganger pr. år (januar, april, august, november) med deadline den 1. måneden før planlagt utgivelse (for augustnr.: 1. juni). Opplag 1.300

REDAKSJONEN:

Kari Yvonne Kjøllås. Tlf: 32 845773 / Mobil: 900 979 96

Ottar Lingjærdesvei 8, 3403 Lier

Mail: kari.kjolaas@nfft.no / kariyk@online.no

Hilde Ingebrigtsen Tlf: 950 67 545 Mail: hildeingebrigtsen@yahoo.no

Jarle Svardal: Homansbyen familievernkantor, 0352 Oslo.

Mobil: 98828378 Mail: jarle.svardal@gmail.com

NFFT: NORSK FORENING FOR FAMILIETERAPI

Adresse: PB 51, 2011 Strømmen. (merk post: NFFT / Metaforum).

WEBSITE: www.nfft.no

STYRET I NFFT:

Kristin Sørbrøden Breda Leder

Bærum BUP, Vestre Viken HF, Sykehusvn.34, Bærum gamle sykehus
Mobiltlf. 46936842

Mail: kristinbreda@me.com / kristin.breda@nfft.no

Kristin Helene Dahl. Styremedl. Nestleder

Familiekliviken, Barne- og ungdomspsyk. seksjon, Sykehuset Telemark
HF, Ulefossveien 55, 3710 Skien. Tlf: 40291243

Mail: kristin.helene.dahl@gmail.com / kristin.dahl@nfft.no

Lennart Lorås Styremedl. forskningskontakt.

VID høgskole, Diakonhjemmet, Postboks 184 Vinderen, 0319 Oslo
Tlf.: 22451971 Mobil: 98422113 Mail: lennart.loraas@nfft.no

Camilla Jensen Oanes, Styremedl. forskningskontakt.

ABUP, Sørlandet Sykehus, 4606 Kristiansand, Tlf.: 95724601.

Mail: camilla.jensen.oanes@sshf.no / camilla.oanes@nfft.no

Jan Stokkebekk Styremedl. Tlf: 48200945

Bergen og omland familiekontor Bjørnsgt. 1, 5115 Ulset

Mail: jan.stokkebekk@uib.no / jan.stokkebekk@nfft.no

Stine Stockfleth Varamedl./Sekretær. Tlf: 97887606

Mail: stine.stockfleth@gmail.com / stine.stockfleth@nfft.no

Lars Ole Gjermundbo Varamedl. Tlf: 90756952

Avd. for familiebehandling, Modum bad

Mail: lo.gjermundbo@gmail.com lars.gjermundbo@nfft.no

Astrid Flackè Varamedl.

VID høgskole, Diakonhjemmet, Postboks 184 Vinderen, 0319 Oslo
Tlf: 48144852 Mail: astrid.flacke@vid.no / astrid.flacke@nfft.no

SEKRETARIAT:

Joe Sowerby (Daglig leder / regnskapsansvarlig)

Ungdomspsykiatrisk Klinik, AHUS, Lørenskog

Tlf.: 416 79 801 Mail: joe@digitelling.no / joe.sowerby@nfft.no

Arne Kallekleiv (Medlemsansvarlig)

Familievernkantoret Øvre Romerike, postboks 202, 2051 Jessheim.
Tlf. 950 72 404 Mail: arne.kallekleiv@nfft.no

Medlemskap i NFFT

kr. 850,- pr år.

Inkludert i prisen er

4 nummer av tidsskriftet

FOKUS PÅ FAMILIEN

&

4 nr. av medlemsbladet

METAFORUM

Samt rabatter på foreningens
og andre arrangementer.

Bankkonto: 7874 05 96348

ANNONSER TIL METAFORUM

& www.nfft.no

Vi tar gjerne imot annonser om det som
skjer innen feltet, som kurs, seminarer,
ledige stillinger, bokannonser, viktige
begivenheter med mer.

Prisen er:

¼ side kr. 1.250,-

½ side kr. 2.500,-

1/1 side kr. 5.000,-

Annonser til bladet legges om ønskelig
gratis ut på www.nfft.no.

Annonse kun på web Kr. 2.500,-

Annonser for kurs/seminarer med min. 10%
rabatt for NFFTs medlemmer er gratis.

Send teksten på e-post til kariyk@online.no

**Frister og adresser står øverst på
denne siden.**

**Bladet Metaforum styres etter
fagpressens redaktørplakat.**

**Forsidebilde: Barnetegninger fra EFTA-
kongressen i Athen 2016.**

Foto: H. C. Michaelsen

«Hvis man ikke kjenner fortiden, forstår man ikke nåtiden og egner seg ikke til å forme fremtiden» (Simone Weil 1909–1943).

Dette sitatet er hentet fra Tor-Johan Ekelands plenumsforelesning på NFFTs årskonferanse i år. Vi ville starte med dette utsagnet fordi vi har mye historikk å by på i dette nummeret. De to hovedforeleserne på årskonferansen på Vetre i år, Johan Sundelin og Tor-Johan Ekeland, var levende eksempler på dette. Begge med tonnevis av erfaring i bagasjen – formidlet på ulikt vis. Sundelin i forhold til familierapiens vilkår i våre psykiatrisk-diagnostiske institusjoner og hans egen reise i dette landskapet. Ekeland i forhold til familierapiens betydning og plass i en nyliberal kontekst, sett i et mer samfunnsmessig historisk perspektiv. Begge innleggene er presentert her, sammen med en rekke sammendrag av workshopene fra årskonferansen.

I tillegg har vi en artikkel av en de svenske nestorene innen familierapifeltet, Kerstin Hopstadius. En tributt til John Shotter, som døde i desember 2017. Vi brakte en kort notis om dette triste budskapet i forrige nummer, men ønsket å formidle noe mer om denne mannes liv og virke – og da fant vi denne historiske gjennomgangen, fra Kerstins første møte med Shotter i 1991 og frem til i dag, der vi også møter mange andre kjente personer og hendelser fra vårt fagfelt underveis. Vi leser, minnes, og vi lærer (forhåpentligvis) av historien – og deler av den tar vi gjerne vare på. Og uansett er det viktig å kjenne historien, i dette tilfellet familierapiens sådanne, for å kunne gjøre vel kvalifiserte valg.

Når det gjelder NFFT er det mange endringer på gang for tiden. På årsmøtet i år gikk Pelle Slagsvold av som leder etter fire år og styremedlem Kristin S. Breda gikk inn i hans sted. Vi takker Pelle for godt samarbeid og ønsker Kristin velkommen til det samme. Halve styret var på valg og nye medlemmer er nå på plass. De ønskes alle velkommen.

Årsmøte ga også tilslutning til at NFFTs årskonferanse, forsøksvis, skal ut på vandring mellom flere av landes større byer, eventuelt alternere med Oslo (Vetre) hvert annet år. En stor historisk endring for foreningen. Dette kan dere lese mer om andre steder i bladet. Se styresiden og intervjuet med Kristin S. Breda.

Her i Metaforumredaksjonen kjennes det litt tomt etter at Pål Abrahamsen gikk ut av dette teamet etter alvorlige helseplager de siste par årene. Han ble behørig takket av både på årsmøtet og under middagen. Vi tre som er igjen holder skuta flytende – og vi flyter foreløpig bra på rutine og engasjement, men et nytt redaksjonsmedlem må på plass. Heldigvis finnes det mange gode skribenter som stiller opp landet rundt og sender inn bidrag fra systemiske kafeer, konferanser, bokanmeldelser og lanseringer og andre viktige begivenheter. Styret i NFFT er også gode bidragsytere. Bladet mangler aldri stoff, og vi takker for det – nok en gang. Likevel vil vi utfordre studenter i familierapi til å bearbeide sine masteroppgaver og lignende til kortere sammendrag og artikler og sende oss for vurdering for publisering.

Første annonsering av Førlusseminaret 2017 finner dere også i dette nummeret. Arbeidstitel: *20 år i Gamle Logen – Hva nå? Terapi i tiden – Trender og tendenser*. Foreløpig har vi fått med oss Sissel Gran og Finn Skårderud. Vi tenker oss to personer til, hentet fra den rikholdige listen med bidragsytere gjennom de tyve årene. Enda mer historisk altså, men med blikket rettet mot nåtiden og fremover. Se 1. annonse bak på bladet.

*Ha en fin vår og en god sommer –
fra oss i Metaforumredaksjonen.*

Jarle

Hilde

Kari Yvonne
Ansvarlig redaktør

STYRESIDEN

Kristin Sørebrøden Breda
Leder for NFFT

ORD FRA LEDER:

Det er med stor ydmykhet at jeg etter Generalforsamlingen på Vettre i februar har overtatt stafettpinnen som leder for NFFT etter Pelle Slagsvold.

Pelle har gjort en flott innsats for foreningen gjennom mange år, nå sist 4 år sammenhengende som leder. En tidligere periode satt han også flere år i styret og han har brukt en stor periode av sitt liv til å bidra for foreningen. Han bestemte seg i høst for å ikke ta gjenvalg; barnebarn og hytteliv frister mer ☺ Det var vemodig, men samtidig veldig fint å få takke Pelle for lang og tro tjeneste under middagen på Årskonferansen. Han har bidratt solid til foreningen med kunnskap og kjennskap om smått og stort, vært aktiv i den daglige driften, hatt nyttig kontakt med det nordiske miljøet og hans kjennskap til historien i foreningen har vært verdifull for nye styremedlemmer uten like lang fartstid.

Henriette Alsing, varamedlem, styremedlem og nestleder gjennom 4 år, takket også av fra videre styrearbeid. Henriette har vært en meget solid og trofast bidragsyter i styret. Hennes behagelige og stillferdige væren kombinert med hennes solide kompetanse, grundighet og engasjement har vært veldig flott å få tilgang til gjennom det løpende styrearbeidet og arbeidet med alle arrangementene våre.

Halvor de Flon, varamedlem og styremedlem gjennom 4 år, ønsket også å tre ut av styret. Halvor arbeider iherdig og grundig med de oppgaver han tar på seg. Han sørger for at alle blir grundig informert og er gjennom sin tilknytning til VID godt oppdatert i fagfeltet. Halvors bidrag har vært veldig verdifulle i det løpende styrearbeidet.

Jeg vil også her takke Pelle, Henriette og Halvor for godt arbeid for foreningen og for at det har vært så hyggelig å samarbeide med dere alle tre. Jeg vil savne dere i styret!

Valgkomiteen ved Gudmund Fosli, Bente Barstad og Marianne Bie hadde gjort en stor jobb før årets generalforsamling. Årsmøtet sluttet seg i sin helhet til valgkomiteens innstilling til valg av kandidater.

Det nye styret består av følgende personer: Styremedlemmer: Kristin H. Dahl, Skien, Lennart Lorås, Bergen, Camilla Oanes, Kristiansand, Jan Stokkebekk, Bergen. Varamedlemmer: Astrid Flacké, Oslo, Lars Ole Gjermundbo, Modum og Stine Stockfleth, Oslo/Kongsberg. Etter en både hyggelig og arbeidsom styresamling i midten av mars kjenner jeg meg trygg på at det nye styret vil gjøre en solid og god jobb i NFFTs tjeneste det kommende året.

Selve årskonferansen ble svært vellykket. Det var nesten 130 deltakere og evalueringene var gjennomgående veldig positive. Dere finner fyldige reportasjer og referater fra hele konferansen i dette nummeret av Metaforum. En stor takk til arrangementskomiteen med Kristin Dahl i spissen og Lennart Lorås, Henriette Alsing og Camilla Oanes som viktige medspillere i planlegging og gjennomføring.

Viktige dokumenter fra konferansen, som budsjett, årsberetning og virksomhetsplan, samt referat fra generalforsamlingen, vil bli lagt ut på www.nfft.no

NFFTs årskonferanse har vært arrangert i Oslo eller på Vetre i Asker i hele foreningens eksistenstid. «Vetre» er på mange måter blitt en «institusjon» for foreningen. Men styret har over en lengre periode tenkt at det er viktig å fornye foreningen på flere måter for å møte nye ønsker og behov hos medlemmene. Vi tror at det er på høy tid at vi gjør det tydelig at NFFT er en forening for medlemmer og fagmiljøer i hele Norge. Vi har over tusen medlemmer ansatt i mange forskjellige virksomheter og typer stillinger. Styret har fått medlemmer og varamedlemmer fra flere steder i landet. Det er bra! Og vi ønsker nå å flytte årskonferansen ut av Osloområdet neste år. Vi er i dialog med fagmiljøet i Trondheim og utfordrer dem til å arrangere årskonferansen i 2018 sammen med styret. Hvis dette blir vellykket og det blir mange deltakere håper vi å kunne flytte årskonferansen rundt i landet, og på den måten stimulere, støtte og hente inspirasjon og innspill fra regionale fagmiljøer med interesse for familierapi og systemisk tenkning.

I det hele tatt ønsker jeg at dere som er medlemmer i foreningen forteller oss hvordan dere ønsker at foreningen skal være. Kontakt oss gjerne med tanker, ønsker og synspunkter.

NFFT er medlemmenes interesseforening!

kristin.breda@nfft.no

Intervju med ny leder:

Hei Kristin. Velkommen som ny leder av NFFT.

Redaksjonen fikk lyst til å stille deg noen spørsmål i denne anledningen for at leserne skal bli litt mer kjent med deg.

- *Hvilken utdanning har du og hvor jobber du?*

Jeg er utdannet sosionom fra Diakonhjemmet i 1987, er godkjent klinisk sosionom etter å ha tatt videreutdanning i veiledning og familierapi. Jeg har også tatt videreutdanning på R.BUP i barn og unges psykiske helse og en del ledelsesutdanning.

Jeg jobber som seksjonsleder ved Bærum BUP

- *Hvor lenge har du vært medlem av NFFT?*

Si det du ... Jeg har vært medlem til og fra i ganske mange år, men jeg har nok vært en som av og til har fått blide påminningsbrev fra Pål Abrahamsen om årskontingenten ☺

- *Hva førte deg inn i familierapifeltet?*

Det begynte allerede på sosialhøgskolen; vi hadde undervisning om familier og familierapi. Jay Haleys «Leaving home» sto på pensum. Jeg husker at det fascinerte meg og jeg tenkte at en gang i framtiden vil jeg jobbe med familierapi. Jeg har vel i grunnen arbeidet med familier i hele mitt yrkesliv, først på sosialkontor, så med flyktningfamilier og med familier og barn i barnevernet, på barneavdeling på somatisk sykehus, i rusbehandling og i BUP. Jeg satt en periode på slutten av forrige århundre (!) i styret for Kirkens Familievernkontor i Sarpsborg før Fylkeskommunen overtok driften for alle de 3 familievernkontorene i Østfold. Gjennom det arbeidet hadde vi fokusert mye på å vise for administrasjon og politikere at Familievernet i Østfold hadde lite ressurser og lå langt bak landsgjennomsnittet. Etter en stund fant fylkespolitikerne ut at de ville øke innsatsen på familievern og besluttet at de ville opprette et nytt familievernkontor i Fredrikstad, og etter hvert også et avdelingskontor i Halden. Når lederstillingen i Fredrikstad ble lyst ut ble jeg veldig interessert, og når jeg fikk tilbud om den takket jeg ja og fikk 7 flotte år i familievernet der. Vi etablerte kontoret i Fredrikstad og avdelingskontoret i Halden med flotte og dyktige medarbeidere som bidro med

engasjement og sterkt faglig fokus i å gi gode tjenester til familier og par. Veldig fine og lærerike år!

- *Vil du fortelle litt om din familie?*

Ja, gjerne – familien min er viktig for meg! Jeg kommer fra en gård i Halden, min oldefar kjøpte gården i 1916, så familien har vært der i 100 år, noe vi markerte med et stort slektstreff i 2016. Jeg er eldst av fire søsken og har to flotte foreldre som har gitt oss masse kjærighet og en trygg oppvekst. Mor har alltid sett muligheter foran problemer, noe som hun har gitt videre til oss barna. Far er svært grundig og skikkelig i alt han gjør, og er et forbilde i det. Begge har hele livet engasjert seg i lag og organisasjonsarbeid, og det har nok også «smittet» til meg. Storfamilien er viktig for oss og vi har mye hygge sammen når vi treffes både små og store i flere generasjoner, senest forrige lørdag var vi 40 personer samlet fra den nærmeste familie for å feire min fars 80 års dag. Jeg traff mannen min Truls når jeg var helt ung, jeg var 18 år når vi ble kjærester, vi giftet oss tidlig og fikk 3 flotte barn. Jeg bor fortsatt i Halden sammen med Truls – til høsten har vi vært gift i 35 år, og det er vi glade for og stolte av. Det gjør seg jo ikke helt selv! Alle barna er voksne og så å si ferdige med utdanning. Og vi har 3 herlige barnebarn som vi har stor glede av å være sammen med. Siden jeg jobber i Bærum ukependler jeg; vi har en liten leilighet i Oslo, så jeg bor der i ukedagene.

- *Har du noen spesielle interesser?*

Jeg er veldig glad i sang og musikk og synger i blandakoret Mixdur i Halden. Koret har 30 års jubileum neste år, og vi har bestemt oss for at vi skal bli gamle sammen. Svært få nye medlemmer tas inn; de må passe i vennegjengen ☺

- *Hvilke visjoner har du for NFFT?*

At foreningen skal være en verdifull interesseforening for alle medlemmene!

Vi har over 1000 medlemmer spredd over hele Norge. Det er viktig for meg at det enkelte medlem har et forhold til foreningen, at vi sammen utvikler hvordan foreningen skal virke, og at det vi gjør som organisasjon er viktig og verdifullt for dere som er medlemmer. For å få til det trenger vi økt «familietilhørighet». Vi vet at det er flere mer eller mindre etablerte familie- og systemfokusede nettverk rundt omkring i landet; i Trondheim, Bergen, Haugesund, Kristiansand? Og sikkert flere steder. Mange er medlemmer i NFFT, men tenker kanskje ikke at tilknytningen til NFFT er relevant i det lokale arbeidet?

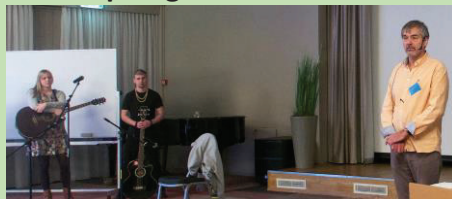
Jeg tror det er klokt av oss som er opptatt av familiearbeid og systemisk tenkning å «stå sammen» på flere måter. Hvis vi skal klare å fremme interessen for å holde verdien av det familiefokusede arbeidet høyt i det politiske landskapet trenger vi at vi er synlige sammen på mange måter. For tiden ser det ut som om familievernet gjennom statsråd Horne har en varm støttespiller; bevilninger til tjenesten øker og det er fokus på fag og forskning. Selv om det også er stemmer som sier at det generelle lavterskeltilbudet til par blir redusert fordi familievernet blir pålagt å satse særlig på spesielle og utsatte grupper. Familierapiens stilling i andre tjenester er variabel. I spesialisthelsetjenesten reduseres antallet fagpersoner med utdanning i familierapi; metodefordypning skjer i større grad med kognitive metoder. Kompetansen på familiearbeid knyttes til fagmiljøer som TIPS og fokus på familiefokusede psykoedukasjon. Hvordan det er i kommunene vet jeg ikke nok om – men det er sannsynligvis etter hvert mange som har familierapiutdanning i de forskjellige tjenester i kommunene. Det er i kommunene familiene lever og hjelp skal ytes etter LEON prinsippet.

Hvis NFFT skal ha mulighet for å etterleve formålsparagrafene trenger vi medlemmens hjelp. Styret ønsker å finne mer ut av hva dere er opptatt av og hva dere synes foreningen skal gjøre og vi kommer etter hvert til å sende ut en spørreundersøkelse til dere slik at dere kan hjelpe styret å gjøre NFFT relevant.

- *Takk Kristin. Red.*

Åpning av konferansen

Velkommen!

Trine og Jon har utgitt en CD

Det takkes -

og introduseres

FRA NFFTS 34. ÅRSKONFERANSE Vettre i Asker – februar 2017

«FAMILIETERAPI I EN NY TID

KUNSTEN Å MØTES

Om psykiatri, diagnoser og systemisk arbeid»

Plenum dag 1

Ved Kari Yvonne Kjølås

NFFTs avtroppende leder Pelle Slagsvold åpner årets konferanse og påpeker det gledelige ved at så mange har møtt fram dette året. Ca. 130 gjester fyller plenumsalen på Thon hotell Vettre denne vinterlige febuardagen. Forsamlingen ønskes velkommen. Plenum åpnes med fine musikalske innslag ved Trine Anette Sydtshaw (vokal) og Jon Nordstrøm (gitar) som synger og spiller fire selvlagede stykker. De forteller at de begge har erfaring som brukere av våre hjelpetjenester og starter med sangen "En sliters vei". En passende åpning til konferansens overskrift. De takkes av påtroppende leder Kristin S. Breda.

Stemningen i salen kjennes god og hjemmekjent, og det er med en viss nostalgi denne deltageren observerer den fullsatte salen, for det er kanskje den siste gangen vi møtes til NFFTs årskonferanse i denne formen. Det planlegges å sende konferansen på rundgang til andre større byer i landet fra neste år av - (eventuelt alternerende med Oslo/Vettre) - og det er sikkert mye bra ved det, men for mange av oss "vettrenerer" kjennes det nok litt vemodig etter 34 år på Vettre. Nye krefter, nye tider og ideer. Det skal bli spennende å se hvordan forsøket utvikler seg, men alt dette kan dere lese mer om på styresiden og i det følgende intervjuet med ny leder, i dette bladet.

Lennart Lorås introduserer så første plenumsforeleser, Johan Sundelin, og understreker de mange viktige bidrag denne mannen har tilført fagfeltet. Noe vi fikk erfare denne dagen – og som dere kan lese utdrag fra på de følgende sidene.

Johan Sundelin

Psykologspesialist i klinisk psykologi, legitimerad psykoterapeut, PhD. psykoterapiveileder (UHÄ). Underviser og veileder i familierapi. Har arbeidet som psykolog ved BUP i 40 år.

“Det jeg skal snakke om er det jeg har valgt ... Jeg har lyttet og lært, og integrert tidens teoretiske og epistemologiske strømninger

FRA PLENUM DAG 1:

” FAMILIETERAPEUTISK ARBEID I EN DIAGNOSTISK KONTEKST”

I det følgende gjengis noen hovedpunkter fra plenum dag 1, delvis basert på notater og delvis på foreleserens manus og PowerPointer. Å komprimere en tre timers tettpakket forelesning inn på noen få sider vil ikke yte foreleseren full rettferdighet, men jeg håper gjengivelsen vil gi leseren et visst inntrykk.

Johan Sundelin, en imøtekommende og meget erfaren svenske, var invitert som foredragsholder til åpningsplenum på NFFTs årskonferanse på Vettre i år. Han åpner med å takke for invitasjonen og gir en presentasjon av seg selv som ”gammel” psykolog. Han ble kliniker ved BUP i Sverige for 40 år siden. Forskerutdannet ved Lunds Universitet hos professor Marianne Cederblad – en nestor innen svensk familierapi.

*Min lengste tid i BUP brukte jeg til å bygge opp og lede en virksomhet for Intensiv Familierapi ved BUP i Falun - som da gikk under navnet Famijeverksamheten. Det ble også denne arbeidsmetoden min doktoravhandling kom å handle om, sier Sundelin. Han disputerte ved Lunds universitet 1999, med en avhandling med tittelen *Intensive Family Therapy - a context for hopes put into practice*”.*

Etter doktoreringen fortsatte han som familierapeut, med å ta hånd om kliniske virkeligheter, med problemløsning som utgangspunkt.

De siste sytten årene har han arbeidet som frittstående terapeut og konsulent/veileder ved BUP, og innen sosialtjeneste og voksenpsykiatri.

Hans disposisjon for dagen lyder som følger:

- En medisinsk diagnostisk kontekst
- Familierapi i en slik kontekst
- Fordypning og viktig kunnskapsunderlag for familierapi
- Evidens for familierapi og evidensbegrepet
- Konsekvenser i praksis

Og vi får det meste, presentert på ulikt vis; gjennom direkte forelesning, video-opptak av innspilte forelesninger, og illustrasjoner/PowerPoints på storskjerm.

- *Ikke for at min person er hovedsaken her, men for at dere skal få en bakgrunn og en referanse til hvorfor jeg sier det jeg sier, sier Sundelin som begrunnelse for at han vil starte med å si litt om sin bakgrunn:*

- *Jeg har lyttet og lært, og integrert tidens teoretiske og epistemologiske strømninger, og iblant under perioder glidd i vei mot "overtro", men har da alltid lent meg mot Gianfranco Checcins artikkel Irreverens (om ikke å forelske seg i teorier), som mitt lederord, forteller han oss.*

Så tar han oss først med på en liten reise gjennom det familierapeutiske og systemteoretiske landskapet fram til dit han står dag. Og her tillater vi oss å referere direkte fra manus (ispedd noen redaksjonelle fremhevinger og parenteser).

Sundelin skriver:

"Min bas inom familjeterapin har jag i strukturell familjeterapi då jag under ett år 1979-1980 var inbjuden till ett externship och vistelse hos Salvador Minuchin vid PCGC. Under detta år hade jag också möjlighet att lära känna Ivan Boszormenyi-Nagy och kom att läsa flera av hans böcker och inspireras av honom trots den stora olikheten med Minuchin. Mycket vatten har runnit under broarna sedan dess men visst tar jag fortfarande styrka därifrån även om jag ifortbildat mig i tidens strömningar. Magnus Ringborg och jag gjorde till och med en intervju för tidningen Svensk Familjeterapi med Kenneth Gergen uppe i Lofoten för ett antal år sedan. Vi hade Tom Andersen på besök för konsultationer vid ett flertal tillfällen i Falun, jag träffade Virginia Satir, Gianfranco Cecchin, Luigi Boscolo och Karl Tomm på olika kurser och jag ledde och deltog som lärare ett flertal legitimationsgrundande familjeterapeut-utbildningar bland annat i Lund och Västerås. Där hade vi glädjen att bland annat ha (fra Norge) Martin Soltveit på besök liksom Haldor Övereide. På senare år har jag också fortbildat mig i modern anknytningssteori främst genom Fonagy, utvecklingspsykologi och utvecklingsfysiologi genom Allan Shore och Affekt teoretisk psykologi genom Greenspan och Nathanson. EMDR har intresserat mig liksom Diamonds anknytningsbaserade familjeterapi och Sue Johnsons emotionally focused couples therapy (EFT)

Vad som enligt min mening avgör om ett förhållningssätt och arbetssätt är gångbart i det sammanhang som gäller är alltid om den gemensamma uppfattningen bland de inblandade är att det fungerar. Feedbackbaserad angående resultat går före "renlärighet" som jag ser det. Familjeterapi är först och främst en terapeutisk metod. Ett systemiskt ekologiskt förhållningssätt kan vara en livsåskådning men jag mår bäst av att hålla dessa storheter litet isär.

För mig är det orimligt att driva en terapeutisk position som rätt och meningsfull om inte mottagaren /klienten av denna tjänst delar min uppfattning om meningsfullhet. Det är därför också självklart för mig när jag deltar i samtal om vad som är bra eller dåligt, effektivt eller ineffektivt, inom vårt kompetensområde att alltid föra dessa samtal i medvetenhet om var verksamheten ska bedrivas, gentemot vilken målgrupp den ska riktas och vilka beskrivna problem som den ska adressera.

Min övertygelse är att de flesta kliniskt välfungerande terapeutiska arbetsmodeller alltid börjat med kliniska problem att lösa i ett givet sammanhang - prövande kliniska insatser som tycks fungera. Modellen sofistikerar allteftersom och beskrivs så småningom med stöd och validering i teoretiska modeller och genom forskningsresultat.

Jag är också helt övertygad om att det finns många olika metoder med andra teoretiska överbyggnader som passar alldeles utmärkt för andra i olika sammanhang gentemot olika målgrupper."

Så er vi tilbake i plenum igjen:

KONTEKSTUELLE MARKØRER.

Det jeg skal snakke om i dag er det jeg har valgt, sier Sundelin. Dette relative perspektiv på sannhet er min versjon av Maturanas begrep "sannhet i parentes".

Og dette med en noe eklektisk holdning, som han kaller det selv, og troen på at det er flere veier til målet, synes å gå som en rød tråd gjennom forelesningen. Det handler også om kunne se en sak fra flere sider og fra ulike perspektiver.

Sundelin viser en video der han redegjør for kjennetegn og markører innenfor ulike kontekster:

Kjennetegn for en medisinsk, diagnostisk kontekst

(Barnepsykiatri som utgangspunkt)

- Tverrvitenskapelighet medisinsk, og tverrfaglighet. Både psykologisk, sosialt og omsorg. Her møtes natur- og humanvitenskaplige perspektiver på symptomer og lidelse.
- Miljøenes psykologiske klima og idealer preges av ”å vite og kunne” i en problem-løsningspsykologi som er preget av akutt-tenkning. Dette betyr at miljøet stresser produksjon og ”liggetid”, noe som skaper usikkerhet. Prosesstenkning og utvikling krever tid. ”Pakkeløsninger” kan kanskje være bra i form av informative kurs.
- Perspektivet er analytisk og begrenset og ikke holistisk. Fokus er på feil, svakheter og risiko. Problemer beskrives mens kompetanse og ressurser (hele mennesket) ofte glemmes bort i fokuset på vanskeligheter. Mennesket/pasienten blir ofte sitt symptom eller sin diagnose.
- Kvalitetssikrende rutiner kan være en god tanke, men kan også bety at rutinene overtar – også i det personlige møtet. Håndtering gjennom rutiner kan lett bli dehumaniserende og ufølsomt.
- Tendens til objektivisering ”noe er feil på meg - som må fikses”. Dette fører til en konsumentrolle, i motsetning til aktivt medvirkende.
- Tendens til statiske beskrivelser – helhetsperspektiv glemmes bort.

Utrednings- og innsatsfasen blir ofte preget av et ikke-relaterende medisinsk språk, legger Sundelin til, og går over til familieterapiens rolle innenfor disse kontekstene.

Vi må orke å stille krav om å få gjøre den typen arbeid som familieterapien krever - og bli gitt mulighet til det, understreker han videre.

Hva blir så familieterapitradisjonens bidrag i denne konteksten?

Hvordan kan den allmenne familieterapeutiske kompetansen skape en god dialog mot denne psykologiske verdenen? Det påstås i blant at familieterapi ikke har noen evidens ... Vi må bevege oss fra vitenskap til relasjon, og operere i begge verdener samtidig sier Sundelin – og lister opp implikasjoner for familieterapeutisk arbeid:

- **Allmenn evidensbasert kunnskap om familiens og nettverkets betydning for vår sosialisering.** Her vises det til Emy Werners longitudinelle forskning om barn i risikomiljøer, og KASAM-forskningen, ved Marianne Cederblad.
- **Kunnskap om å agere på ”borteplan”.** I en annen epistemologisk kontekst.
- **Bevissthet om ”kontekstens to-språklighet”.** Å kommunisere i ”doble språk”. Å arbeide som ”bro” mellom disse to verdenene – og å være forberedt på å oversette de gode intensjonene.
- **Familieterapi relaterer ikke til behandling av ”diagnoser” men til hvordan interpersonelle relasjoner og mønstre av relasjoner i tilknytningsbaserte grupper (det som vi kaller familier) har direkte betydning for hvordan personers psykiske velbefinnende ser ut.**
- **Utfordringen krever et oversettelsesarbeid fra en individuell egenskapsbeskrivelse til mobilisering av tilknytningsrelasjoner.**
- **Skape tid og andre forutsetninger for handlingsrom.** Dette må tilkjempes for å gi prosessorientert tilnærming.
- **Overlevelsestrategier inkluderer kunnskap om hvordan psykiatrisk-diagnostiske systemer er oppbygd:** De er kriteriebaserte symptombeskrivelser. Diagnoser er ikke så informative for den enkelte - men krever en individuell og personlig funksjonsbeskrivelse - bl.a. for å kunne velge prioriterte innsatsområder.
- **Kunnskap om diagnostikkens og medisinerings psykologi og språk.** Mer eller mindre bevisst om reguleringen av skyld og skam, samt regulering av ansvar, personlig involvering og motivasjon. Betoning av integrert planlegging og intern tillitsfull kommunikasjon (Nårteam).

- **Kunnskap om i hvilken tilstand pasienten kommer inn til behandling.**
Hva spør man etter når noen kommer til BUP?
Jfr. de Shazers termer ”window-shopping” (eller besøkende, kunde) – mismatch – dialog – allianse.
- **Alliansebygging ved inntak, gjennom familierapeutiske modeller som bygger på samskapelse og medansvar.**
- **Det individuelle perspektivet møtes med ”Familieterapiens Common Factors”.**

Sundelin spør seg – og oss: Hva skjer når en diagnose stilles? Utløser den kraft og innsats – eller punkterer den kraften og fører til passivitet? Det samme spørsmålet kan stilles i forhold til medisinerings. Det *kan* gi effekt, men kan også føre til passivitet.

Man må søke *oppdrag* fra pasientene. Hvem er det som er bestiller (personen, familien, arbeidsgiver osv.). Kommer de med en ferdig diagnose? Er de shoppere, som bare skal ha en medisin? osv. ... Muligheten for å gjøre disse differensieringene blir ofte borte i regimer med strenge rutiner og kriterier.

Kjennetegn for en familierapi som fungerer i en diagnostisk kontekst:

Familieterapiens motkraft:

- Arbeider med prosess.
- Kunnskap om hvordan psykiatriske diagnostiske systemer er oppbygde.
- Kunnskap om diagnostikkens og medisinerings psykologi og språk.
- Kunnskap om når i ”lidelsesprosessen” pasienten får den første kontakten.
- Betoning av arbeidsallianse for kvalitet; Pasientens statiske beretning erstattes med en utviklingsgenererende beretning.
- Symptom er kommunikativ ”mismatch” på et dypere nivå.
- Kunnskap om å skape en utvidet dynamisk fortelling.

4 viktige faktorer er:

- Et emosjonelt og tillitsfullt forhold til en terapeut
- Skape en ”helende” sammenheng
- Et begrepsmessig ”skjema” eller en formulering som tilbyr en forklaring for pasientens symptom og som foreskriver et rituale eller en prosedyre for å løse dette.
- Et rituale eller en prosedyre som innebærer aktivt deltagelse av både pasient og terapeut som begge tror kan være veien/midlet til å gjenopprette pasientens helse.

Sundelin poengterer viktigheten av familierapeutisk kunnskap - og gjensidig respekt i bedømmingsfasen, før han utdyper videre:

Terapeutiske faktorer i familierapi:

- Konseptualisering i relationstermer
- Utvidelse av behandlingssystemet
- Utvidelse av den terapeutiske alliansen
- Fokus på atferds faktorer, kognitive faktorer, affektive faktorer
- Klientens erfaringer gis privilegium (stettes først).

Det knyttes følgende kommentarer til dette:

- Ansvar er ligget hos flere personer.
Klient og behandler møtes. Dette er spesielt ved familierapi.
- Terapeutiske allianser
- Utveksling av delte territorier
- Gi nye ideer
- Gå også inn i følelsene
Sørg for at pasientene er «med på toget». Unnvik pasifisering.

Pinsof's modell för allians i terapeutiskt familjearbete

Allians med

- Individ
- Subsystem
- Hela familjen
- Mellan familjemedlemmar

Allians angående

- Uppgifter
- Mål
- Känslomässig kontakt

2017-02-15

Sundelin Consulting AB Johan Sundelin
2017

Johan Sundelin:

En av terapeutens uppgifter är att översätta:

- Mellom olika abstraktionsnivåer
- Mellom olika teoretiska förklaringsmodeller
- Mellom olika behandlingskontexter

Noen referanser til terapeutiske faktorer:

Sprenkle D.H., Blow A.J., Dickey M.H.

Common factors and Other Nontechnique Variables in Marriage and Family Therapy

I Hubble M.A., Duncan B.L., Miller S.D.

The Heart & Soul of Change,

American Psychological Ass., Washington, DC, 1999.

Andre ref:

«Cederblad Marianne

Från barndom til vuxenliv»

En oversikt over longitudinell forskning.

Froma Walsh: Familie resiliens

”Vi skal ikke sitte å vente på en allianse”

Sundelin refererer til Jaakko Seikkula

”Vi skal formulere mål, men også definere veien mot målet”

PINSOFMODELLEN: Han snakker her om å se etter interaktive prosesser. Om å undersøke underliggende relasjonsmønstre og ikke bare toppen av isfjellet. *Se etter løsninger og løsninger.* Finn det viktige i hverdagen. Her påpekes det bl.a. at foreldre ofte føler seg marginalisert som ”syndebukker” – og viktigheten av å stå sammen om problemet og ikke skyve det seg imellom. - *I en diagnostisk kontekst må man jobbe med det konstruktive,* forsetter Sundelin. F. eks i forhold til foreldre; *Hvor lenge orker folk å forholde seg til sin egen tilkortkommenhet og andre utfordringer?* spør han – og påpeker igjen viktigheten av å definere mål (for å skape retning og håp - og vise at endring mulig) – og han understreker at målene må defineres og justeres i samråd med familien.

Bruk av sekvensanalyse:

- Hvordan ser mønstrene ut?
- Hva fører til at konflikter låser seg.
- Spørsmål som hva gjorde du da? Hvordan tenkte du ...? osv. og påpekning: Du gjorde sånn. Hva med å gjøre sånn?
- Søk delt oppmerksomhet. Flerfaglighet.
 - To terapeuter i rommet. (Skaper variasjon og trygghet)
- Søk å se situasjoner i større sammenhenger
- Del oppfatninger av mønstre og roller.

Det er viktig at terapeutene kan bevege seg og oversette mellom ulike abstraksjonsnivåer, teoretiske forklaringsmodeller og behandlingskontexter.

- Fra det konkrete til det abstrakte - og tilbake
- Fra det tilsynelatende trivielle og hverdagslige til det som kan synes merkelig og storslått – og tilbake.
- Mellom nevropsykologi – utviklingspsykologi – kommunikasjon – familieliv – nettverk og samfunnsfaktorer.
- Mellom familiesamtaler – parrelasjoner – individuelle samtaler – skole – miljøarbeid og mestringstrening m. m.

Isomorfi (iso=samme - morf=form) er et annet begrep Sundelin tar oss innom her.

- *Kunnskap om begreppen Isomorfi och översättning är viktiga kompetenser. ...*

... isomorfe prosesser kräver tolerans för teamarbete och förmåga att delta i integrerade arbetsformer där min insats är en delinsats i en helhet med ”shared Image” sier Sundelin.

Johan Sundelin forts.

Enda noen utsagn:

“... Det er for tiden et stort fokus på det nevropsykologiske, og med det utredning og diagnoser. Fokus blir da lett instrumentalisert, med den følgen at personen/ familien ikke trenger samtaleterapi.”

“... Det er viktig at terapeuten kan gi realistiske forventninger.

“... Det er viktig at vi som terapeuter kan mye om traumer ...

Vi viser videre til
Sundelins artikler i FOKUS:

FOKUS på familien 3-2016
”Familjeterapi och BUP –
Et förhållande i kris”

og

Fokus 03-2013

Karta eller tvångströja? En klinikers möte med
4 familjeterapeutiska manualer ...

Fokus 02-2007

IFT-trappan – Den intensiva familjeterapins
viktigaste terapeutiska agenter i modern
utvecklingspsykologisk belysning ...

Fokus 04-2005

E-mail och Längtanstårtan terapeutiskt arbete
med tonåringar i tiden ...

Fokus 03-2002

Joining revisited – den terapeutiska alliansens
ramfunktion i förändringsarbete med
multibehovsfamiljer ...

Se tidsskriftet eller søk Fokus på IDUN

Alle PowerPoint
fra plenumsforelesningen
er lagt ut på www.nfft.no

Noen avsluttende råd og refleksjoner:

Det er mye Sundelin tar oss gjennom på de tre tildelte timene. Han deler av sin lange erfaring i sin lugne stil og form. Vi er også innom utviklingspsykologi, sårbarhetsmodeller, organisasjonsmønstre, affektregulering, ulike psykoterapeutiske metoder og mer om forskning. Vi kan ikke få med alt, men noen avsluttende råd og personlige tanker gir vi plass til.

Om mentalisering: Nyttig redskap for familierapi. En trening på å se saker både utenfra og innenfra. Lære å leve seg inn i den andre. Se ting fra flere vinkler.

Om forskning sier Sundelin, i tråd med det han tidligere har vist, at man må se det evidensbaserte og det praktiserende i en sammenheng – samtidig. Begge deler behøves og inngår i en loop. På samme måten som med lokal- og generell kunnskap. *Vi sløser med energi ved stadig å skulle dikotomisere.*

Litt mer om familie:

- *Familierapi er en reparerende prosess.*
- *Husk at familiens relasjonsmønstre kan blokkere for utvikling og kreativitet.*
- *Lytt med begge ørene: Det ene mot systemets muligheter – det andre mot det følelsesmessige budskapet. Den statiske fortellingen folk ofte kommer med er det vår oppgave som terapeuter å bevege og utvide.*
- *Terapeuten må også være bevegelig.*
- *Mobiliser de pårørendes muligheter og kraft. Hvil ikke på diagnoser og medisinerings.*
- *Foreldre må tas med hele veien.*

Der det finnes barn:

- *Husk at relasjoner kommer før språket.*
- *Barnet er ”dømt” til tilknytning. Derfor blir foreldrenes muligheter – og styrking av dette – så viktig i familierapi.*

← Og her viser vi videre til hans artikkel
i FOKUS nr. 3 2016

Sundelin avslutter med å lese en historie av Lena Anderson (*”Intellektuell glansis”* Publ. 2016-12-24, Kolumnen.) Der hennes refleksjoner om snø og snørydding, og utfordringer i forhold til dette naturfenomenet, illustrerer mye av holdningene fra denne dagen: Vi tar med et lite sitat fra dette:

”... Det är också sant att vi endast kan få tillgång till världen via sinnen i kombination med slutledningsförmågan. Så är människan beskaffad. Men inget av detta innebär att fakta är en fråga för individen att avgöra genom sin upplevelse av dem. ... Sociala konstruktioner är en kollektiv organisering av olika fakta och betingelser, materiella och språkliga praktiker som tillsammans formar och armerar konstruktionen ...”

REFRENTENS SLUTTNØTER:

Det er lett å kjenne seg igjen i Johan Sundelins refleksjoner og betraktninger etter selv å ha hatt et langt arbeidsliv innenfor psykisk helsevern – og å prøve å «holde liv i» de familierapeutiske perspektivene innenfor en psykiatrisk klinikk. Hans betraktninger rundt utfordringene med å tilpasse systemisk tenkning og arbeidsmetoder innenfor en slik kontekst er sikkert kjent for mange som arbeider i tilsvarende systemer.

Også når det gjelder synet på diagnoser måtte jeg ofte nikke gjenkjennende. Det er jo ikke slik at det å få en diagnose ”automatisk” løser individers og familiers utfordringer.

Igjen er det snakk om et både-og. Diagnosen kan gi svar på noe, og gi forståelse, men kan også skape nye utfordringer. En diagnose i seg selv løser ikke opp fastlåste mønstre som har dannet seg i familier over tid. I tillegg kan diagnosen føre til ytterligere utfordringer: Frustrasjon fra pårørende over at den ikke er stilt tidligere. Skyldfølelse for ikke å ha forstått og kanskje møtt personen på feil måte. Usikkerhet på hvordan å håndtere den nye situasjonen på rett måte - osv. Et tilbud om videre samtaler for hele familien, etter at diagnosen er stilt, blir derfor viktig. Ny informasjon kan lede til at alternative historier skal skrives.

Jeg likte også godt den befriende, *noe pragmatiske og eklektiske holdningen*, som han selv kalte det. Det er en balansegang å tilpasse familierapeutisk tenkning og metode i et psykiatrisk-medisinsk system. Man må forholde seg til «det som er» og forsøke tilpasse det «det nye» man har med seg inn – på en kompletterende måte.

Familierapeutiske metoder er i og for seg ikke noe nytt lenger, men det har vært – og er fremdeles - som et «fremmedelement i organismen» i mange tradisjonelle psykiatrisk-diagnostiske institusjoner. Det nye må derfor innføres nennsomt. – hvis ikke vil organismen prøve å frastøte det som kjennes *for* fremmed – eller *for forskjellig* fra det etablerte, slik G. Bateson og senere T. Andersen som kjent har uttrykt det.¹ Kunsten - eller snarere balanse-kunsten - er å finne *en passe forskjellig forskjell*.² Det er ikke enkelt, men vi må fortsatt prøve å holde balansen og ikke gi opp! Og som Sundelin sier: ***Vi må selge inn familierapien igjen.***

*Tusen takk til Johan Sundelin
for deling av tanker, erfaring og kompetanse.*

Kari Yvonne

Gode råd for endringsarbeid kan ikke gjentas for ofte - så vi tar til slutt med noen kjente prinsipper - helt for egen regning. Disse gjelder jo, både for familier, grupper og organisasjoner og for samfunnet for øvrig, og etter undertegneds mening også for endring innad i individer.

- En vanlig/ubetydelig forskjell - som er for liten til å bli lagt merke til - skaper ingen endring. Systemet forblir det samme.
- En forskjell som er for stor og uvanlig fører ofte til avstandstaking og kan oppleves som truende. Systemet vil forsøke å avvise den.
- En passe forskjell kan aksepteres og bli integrert i systemet - og etter hvert skape en forskjell som utgjør en forskjell.

¹ «Å utgjøre en forskjell som gjør en forskjell» G. Bateson 1972: *Steps to an ecology of mind ...* (Chandler Publishing Company 1972 – Republisert i 2000 med forord av Mary Catherine Bateson)

² «Hvis mennesker utsettes for det vanlige, pleier de å forbli det samme. Hvis de møter noe for uvanlig, lukker det for inspirasjon.» T. Andersen (1994): *Reflekterende prosesser. Samtaler og samtaler om samtalerne ...* (København: Dansk psykologisk forlag)

Vettre 2017:

Workshop med Tone Ågedal og Marit Grave Halvorsen

«Samarbeidende praksis i terapi.»

**Flere mulige måter å være i
profesjonelle samtaler og møter på.**

Ved Halvor de Flon

Med nysgjerrighet og positiv forventning meldte jeg meg til å skrive om akkurat denne workshopen. Siden jeg jobber med utdanning av familierapeuter ønsket jeg å høre hvordan to tidligere studenter ved utdanningen «Samarbeidende praksis i terapi» hadde opplevd denne.

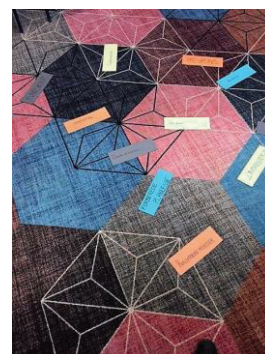
Jeg hadde forventet når jeg ankom seminarrommet at stolene var satt i sirkel, dette var tross alt en workshop som skulle omhandle dialogisk praksis. Det jeg ikke forventet var at det var plassert en sofa med to gode sofastoler ved siden av. Siden jeg var blant de første og hadde litt vondt i ryggen den dagen valgte jeg å sette meg i en av sofastolene og satt godt der en stund helt til Tone eller Marit ba meg flytte meg. Både sofa og sofastoler hadde en tiltenkt funksjon, men det kommer vi tilbake til. Jeg flyttet meg i hvert fall lydig til en helt alminnelig seminarromstol som ikke var så verst å sitte på den heller.

Tone Ågedal, som jobber i BUFETAT i Kristiansand og Marit Grave Halvorsen som jobber ved på DPS Asker har begge vært studenter ved tidligere nevnte utdanning. De innledet med å fortelle at denne workshopen skulle handle om hva denne utdanningen gikk ut på og deres opplevelse av den. Utdanningen er en del av et internasjonalt nettverk som omfatter miljøer som er opptatt av «Samarbeidene praksis» eller «Dialogisk praksis» for å bruke et annet ord. Harlene Anderson, som for mange familierapeuter forbindes med begrepene «Ikke – vitende»- og språkssystemisk familierapi er sentral i dette nettverket. Sammen med førstemanuensis Anne Hedvig Vedeler er det hun som har stått faglig ansvarlig for utdanningen og deltatt på deler av denne.

Tone og Marit brukte den første timen til å formidle det sentrale innholdet i utdanningen og den andre til å demonstrere dens ideer i praksis. Samskaping er et nøkkelbegrep knyttet til «Samarbeidene praksis» noe samlingene i utdanningen (og denne workshopen) også bar preg av. Innholdet ble i stor grad skapt av deltaker-e og undervisere sammen. De fortalte om fagseminarer som var lagt opp som bokbad og andre kreative måter å lære på. Sentralt i tenkningen og utdanningen er å være oppmerksom på hva som skjer i øyeblikket, hva som berører og en aldri hvilende nysgjerrighet.

Tone og Marit presenterte i fellesskap i form av en samtale seg i mellom. Dette var en PowerPoint free sone.

Etter pausen lå det flere lapper med ulike begreper og utsagn påskrevet på gulvet. På lappene stod det: Forberede/planlegg, reflekterende prosesser, nysgjerrighet, respons, vert & gjest, dialog og samarbeid, blant annet. Deltakerne på workshopen ble invitert til å ta en lapp og sette seg i en av sofastolene for å reflektere sammen med Tone og Marit over det valgte ordet.

Det ble også snakket om at «ikke – vitende posisjon» ikke betyr at man som fagperson er uten ansvar for det som skjer i samtalen, men nettopp har ansvaret for å legge til rette for en kontekst hvor de som deltar kan være mest mulig trygge på at det det snakkes om blir tatt imot respektfullt og med velvillig nysgjerrighet.

halvor.de.flon@vid.no

«Flerfamiliegruppe for barn med komplekse traumer med et integrert EFFT perspektiv»

Med Hilde Gunn Jensen (familieterapeut), Rune Zahl-Olsen (familieterapeut og forsker) og Linda Severinsen (psykolog).

Ved Camilla Jensen Oanes.

Alle de tre workshopholderne arbeider i Familieteamet ved ABUP Kristiansand. Teamet tar imot henvisninger på barn, og voksne med barn under 18 år.

Workshopen var både praktisk og teoretisk. De tre delte sine erfaringer fra pilot-prosjektet: *Flerfamiliegruppe for barn med komplekse traumer med et integrert EFFT perspektiv.*

Dette er et tilbud til barn mellom 9 og 13 år som har opplevd komplekse traumesituasjoner, men som ikke lever i denne situasjonen nå. Både arbeidsmetode, teoretisk bakgrunn og opplevd nytteverdi for foresatte og barna ble presentert på en inspirerende og faglig overbevisende måte.

Synet på hva komplekse traumer er og hvordan dette kan påvirke barn var hentet fra Ford & Courtis, (2009) som sier at «De mest skadelige stressbelastningene er de som pågår over tid, som skjer i tidlige leveår, og som påføres barnet i dets omsorgsbasis».

Gjennom workshopen fikk tilhørerne aktivt være med på reisen fra gruppestart til avslutning. Det ble beskrevet et faseorientert behandlingsopplegg bestående av 12 samlinger med foreldre og barn, samt to hele dager med kun foresatte.

Gjennom demonstrasjon av metode brukt i behandlingen (stolarbeid), musikk, video med kasus, undervisning og aktiv deltagelse i aktiviteter og lek fikk tilhørere selv en opplevelse av hvordan det er å være gruppeleder for et slikt opplegg og hvordan det er å være deltager i gruppen.

Den teoretiske bakgrunnen ble også beskrevet. Her viste Jensen, Zahl-Olsen og Severinsen at de er inspirert av både traumeforståelse slik dette kommer til syne gjennom traumebevisst flerfamiliearbeid og viser til Heine Steinkopf sine artikler fra 2011 og 2013.

Prinsippene her er:

- Bidra til positiv endring
- Utvikle sentrale hjernefunksjoner
- Gjensidig anerkjennelse og respekt
- Lære av hverandre
- Legge til rette for en følelse av styring i eget liv
- Øke evnen til å stå i vanskelige situasjoner
- Sette grenser i eget liv
- Få opplevelse av å kunne gjøre ting på nye måter
- Nyskrive historien

I tillegg til dette arbeider Jensen, Zahl-Olsen og Severinsen etter prinsippet fra emosjonsfokustert terapi som etter Leslie Greenberg (2002) handler om de dype og smertefulle emosjonene som mennesker ofte prøver å unngå. De er også inspirert av Emosjonsfokustert Familierapi der målet ikke er å få barnet til å føle seg bedre, men å hjelpe dem til å bli bedre til å føle – både smerte og annet. Det er denne integrasjonen av perspektiver som gjør gruppetilbudet unikt.

Det er også gjort evalueringer av gruppebehandlingen, både med intervju og med ulike skjemaer før og etter gruppeopplegget. Kartleggingsskjemaet CDES-PTSI med resultater før og etter gruppedeltagelse, samt bruk av tilbakemeldingssystemet STIC ble vist. CDES-PTSI er et kartleggingsredskap for traumesymptomer og dissosiasjon hos barn. Den består av 37 ledd hvor barn skal sammenlikne seg med andre barn. (Stolbach, 1997, oversatt av W. Fjeldsbø og A. Blindheim, 2009). STIC er et redskap som kartlegger fungering både individuelt, som familie, samt parforhold og forhold til barna.

Denne koblingen mellom klinisk utprøving av et tilbud og forskning samtidig gjorde inntrykk. Takk for et godt faglig bidrag. Vi avslutter med et sitat fra en foresatt fra evalueringsintervjuet:

Dette må flere få høre om: her blir både barn og foreldre sett og hørt. Det gjør at jeg forstår mer. Både meg selv og barna. Det satte liksom ting på plass. Hun (barnet) er mer åpen og tør å stole på folk igjen. Og jeg er blitt forstått.

camilla.jensen.oanes@sshf.no

Styremedlem - NFFT

”Familieterapi på sykehus – er det mulig?”

Workshop med Einar Egenæs.

Egenæs er ledende klinisk sosionom på Seksjon for psykosomatikk og CL-barne-psykiatri, på Oslo Universitetssykehus. Seksjonen gir tilbud om barnepsykiatrisk oppfølging til barn som er innlagt på Ullevål og Rikshospitalet, eller som er pårørende til pasienter der, når alvorlig somatisk sykdom inntreffer.

Egenæs startet seansen med å spørre forsamlingen, bestående av tolv tilhørere: ”Hvorfor kom dere hit?”. Svarene som kom røpet at flere av de som var til stede hadde mye erfaring med terapeutisk arbeid i somatisk kontekst. Kanskje bidro dette til at Egenæs allerede etter en halv time hadde vært gjennom sine medbrakte PowerPoints, og ønsket å åpne for diskusjon med salen. Denne kom aldri helt i gang.

I workshopen snakket Egenæs om det spennet hans arbeidskontekst befinner seg i, nemlig mellom en medisinsk diagnosekontekst, og det sosialkonstruksjonistiske. Slik jeg hørte ham, fornemmet jeg stor respekt for skolemedisinen, selv om han uttrykte preferanse for dialog, og nevnte Elspeth McAdam og SNAP (Systemic, Narrative and Appreciative Practices). Han beskrev to kasus, hvor to mennesker med ulike livstruende tilstander var blitt reddet av det Egenæs kalte ”medisinske mirakler”. Overgangen fra det medisinske til det psykososiale ble markert av formuleringen ”Et reddet liv skal også leves”, et sitat av avdelingsoverlege Diseth, ved nevnte seksjon.

Brosjyren fra det som kalles *Familieteamet* der: ”Når barns sykdom endrer familiens samspill og fungering”, ble delt ut og inngående presentert av Egenæs. Han formidlet at de kan tilby inntil seks par- eller familiesamtaler à ca. 1 ½ time, med minst to familieterapeuter, helt gratis. Psykoedukativ informasjon om vanlige reaksjoner i familier når én blir alvorlig syk, ble formidlet med utgangspunkt i brosjyren, både i form av tekst og sitater fra familie-medlemmer.

Workshopen ble avsluttet før de to timene var gått. I ettertid tenker jeg at det hadde vært veldig spennende å høre mer om erfaringene teamet har gjort seg med det viktige tilbudet som nå gis skriftlig til barnefamilier i krise, innenfor rammene av et somatisk sykehus. Jeg er fremdeles nysgjerrig på tilbudet, og har spørsmål som kan besvares med både tall og bokstaver, for eksempel: hvor mange har henvendt seg for å benytte seg av tilbudet, hvilke sykdomsgrupper er mest representert, er det flest par, søsken eller hele familier som ønsker hjelp, opplever de at tilbudet *er* til hjelp – og hvordan virker dette arbeidet inn på de ansatte i CL-teamet, som hver uke møter mennesker i krise og sorg. Jeg er overbevist om at familieterapi kan være til stor hjelp for de aktuelle familiene det her er snakk om, og vil gjerne høre mer om hvordan dette tilbudet mottas og videreutvikles. Lykke til med viktig og spennende arbeid!

Henriette C. Alsing

PS: Kanskje Einar Egenæs kan utdype noen av de spørsmålene Henriette ble sittende igjen med
- i et svar her i Metaforum? Vi tar gjerne imot innspill. *Red.*

Vettre 2017

Workshop med Christopher Knill og Silvia Thorud:

Hold meg, slipp meg.

Samtaler for Samhørighet. Et kurs for tenårings-familier.

Ved Camilla Jensen Oanes - Styremedlem NFFT

Chris Knill er cand.ped.spes. familie- og EFT-terapeut. Psyk. helsetjeneste for barn og unge, Nesodden.
Silvia Thorud er master i psykologi og knyttet til LOS-prosjektet i Nesodden.

Workshopen handlet om kursopplegget «*Hold meg – slipp meg*». Et kurs for foreldre til tenåringsbarn i løsrivningsfasen, slik dette drives i Nesodden kommune. Workshopen var lagt opp slik at vi ble tatt med på en reise gjennom kurset som helhet. Deltagerne var hele tiden i dialog med foreleserne, og det var mange gode spørsmål fra salen, og mange gode svar fra Chris og Silvia.

Kurset retter seg mot både tenåringene og foreldrene deres. Det er foreldrene som er på kurs. Tenåringens stemme kommer inn gjennom dybdeintervjuer Chris og Silvia har gjort i forkant av første kurskveld og underveis i kursforløpet. Sentrale tema i intervjuene blir diskutert med foreldregruppa, uten å knytte det til den enkelte tenåring.

Målsetningen med kursopplegget er å forsøke å løse opp i det som hindrer vanlige foreldre i å bruke sine naturlige og iboende evner til beskyttelse og omsorg for barna sine. Kurset bygger på tilknytningsteori og emosjonsfokusert tilnærming, nærmere bestemt Sue Johnsons «Hold Me Tight: Conversations for Connection» (2011). Paul og Nancy Aikin har opphavsretten til programmet, og Chris og Silvia tilrettelegger det litt slik at det skal passe for norske forhold – nærmere bestemt for familier i Nesodden kommune. Målgruppen er tenåringsfamilier som i utgangspunktet er utenfor behandlingssystemet og som anser seg selv som normale familier med vanlige utfordringer.

Opplegget beskrives som et pedagogisk program med forelesninger, drøftinger og øvelser. Gjennom kurset får foreldre hjelp til å få kontroll over og handlingsrom i forhold til fastlåste mønstre, og til å forstå emosjonelle signaler om behov og engstelser, slik at alle kan møte hverandre med mer åpenhet, tilgjengelighet og følelsesmessig engasjement. «*Når ungdommen vår avviser oss er det ikke personlig ment – deres hjerne er programmert for løsrivelse og det er det de driver med*» forteller Chris. «*Løsrivningsfasen handler mer om omstruktureringer i ungdomshjernen enn det handler om hormoner som løper løpsk*», fortsetter han, og understreker at ungdomshjernen forbereder den unge til «å komme seg ut» av barndomshjemmet, noe som vil arte seg bl.a. som evne til distansering og risikotagning. Voksenoppgaven er å forstå dette, ikke ta det personlig, og kunne legge til rette for en tryggere risikotagning uten å gå vill i egne reaksjonsmønstre, og selv skape avstand fra ungdommen.

Chris forteller at kurset strekker seg over fire kvelder.

Første kveld presenteres en del forskning om tenåringsfasen samt noe av det som kom fram i intervjuene med ungdommene. Fokus er også på hvordan det å ha tenåringsbarn kan påvirke voksenrelasjoner og kanskje også parforholdet.

Andre kveld er viet til å se nærmere på negative samspillssirkler som kan oppstå der hjemme. Gjennom bruk av strukturert rollespill kan nye perspektiver avdekkes. Dette ble demonstrert i workshopen, der noen av deltagerne spilte (etter ferdig utlevert manus) tenårings Nadine og hennes indre stemme, samt hennes foreldre og deres indre stemmer. Dette var svært tankevekkende og effektivt. De indre stemmene målbar konsekvent personenes følelser, som bar preg av ensomhet og hjelpeløshet, samt lengsel etter å nå fram til den andre. Selv om manuset var ferdig på forhånd tydet kommentarer og spørsmål fra salen etterpå på at rollespillet gjorde noe med deltagerne. Flere sa at dette vekket empati og trygghet, og ga rom for refleksjon og gjenkjenning.

Den tredje kurskvelden inviterer til et nærmere blikk på de konkrete samspillene og mønstrene som lever hjemme hos den enkelte familie. Disse eksemplene drøftes, det blir gitt veiledning og man planlegger eventuell oppfølging av den enkelte familie. Her er intervjuene med ungdommene igjen en viktig kilde til konkrete tema.

Fjerde kurskveld er en oppfølgingskveld, der foreldrene deler det som har skjedd hjemme siden sist. Denne kvelden åpner også for evaluering av hele kursopplegget.

I siste del av workshopen tok Chris og Silvia oss med gjennom et foreldreintervju slik det kan arte seg for noen av deltagerne på kurset. Hyppige følelser som omtales av foreldre i slike intervjuer er maktesløshet overfor det de tror er ungdommens følelse av ikke å være god nok for sin mor eller far, og de ofte voldsomme følelsesutbruddene som kan komme i forbindelse med dette. Vi ble også utfordret til å foreta en indre reise i vår egen ungdomstid.

Chris og Silvia understreket til slutt at hele kursopplegget er under utvikling. Det de er opptatt av nå er å tydeliggjøre at det er foreldrenes ansvar å opprettholde, evt. å reparere tilknytning. Det å skjønne at det tenårings barn holder på med ikke er personlig ment mot dem, men er mer å forstå som en følge av normalutvikling, styrker foreldrenes selvfølelse. Tilbakemelding fra foreldre tyder på at de gjenvinner tiltro til egen rolle og betydning. Foreldrene gir også uttrykk for at det er godt å høre at det er normalt at man opplever ikke å lykkes, og at det likevel er mulig å ta ansvar for å sikre en god og trygg relasjon med deres tenåring.

Planen videre for dette kursopplegget er å utarbeide en manual som skal bli tilgjengelig for alle som arbeider med ungdommer og familier og som kan tenkes å ha nytte av dette opplegget. Målet er at manualen skal foreligge ved årsskiftet 2017/2018. Jeg tror at det er mange av workshopdeltagerne som ser fram til dette!

Takk til Chris og Silvia for to og en halv lærerike timer.

camilla.jensen.oanes@sshf.no

Anbefalt litteratur:

- *Brainstorm: the power and purpose of the teenage brain* av D.J. Siegler (2014)
- *Parenting from the Inside Out: How a Deeper Self-Understanding Can Help You Raise Children Who Thrive* av Daniel J. Siegler og Mary Hartzell (2013)

«Stemmer fra terapirommet - Om foreldreerfaringar i møte med et familierapeutisk team ved psykisk helsevern for barn og unge.»

Med Svein Dag Svendsen, Familierapeut, klinikk for barn og unge, Helse Møre og Romsdal HF og Elen Silseth Tømmerbakk, familierapeut BUP Volda

Ved Kristin S. Breda

Møterommet var svært godt besøkt når de to workshopholderne ble introdusert og ønsket velkommen til Vettre av undertegnede.

Tømmerbakk og Svendsen fortalte at den undersøkelsen de ville fortelle om var blitt gjennomført som følge av Svendsens arbeid med hans mastergrad. Svendsen er opptatt av at det foreligger lite forskning om hvordan foreldre opplever familierapeutiske tjenester innenfor psykisk helsevern for barn og unge. Det er gjort kvalitative forskningsintervjuer med foreldre i etterkant av at de har fått tjenester fra familieteamene ved to poliklinikker.

De to arbeidsstedene vi fikk høre om var BUP Ålesund og BUP Volda.

BUP Ålesund har 37,5 fagstillinger, hvorav 3 familierapeutstillinger og 639 nye henvisninger i 2016. BUP Volda har 20,5 fagstillinger, 2 familierapeutstillinger og 322 nye henvisninger i 2016.

BUP Ålesund: fortalte at før prosjektperioden var familierapeutene fordelt på geografiske team og arbeidet lite sammen, etter prosjektperioden tilbyr de nå et samordnet familierapeutisk behandlingstilbud. Det avgjørende for oppbyggingen av familieteam har vært forankring i ledelsen og veiledning.

1. Alt klinisk arbeid er forankret i familieteam, men de samarbeider også med saksansvarlig/individualterapeut
2. De kan få saker direkte henvist fra inntaksteam
3. De har fast konsultasjonstid for saksansvarlige som vurderer at familierapi kan være aktuelt
4. Familien møter familieteamet for avklaring

BUP Volda:

1. To faste dager i uken avsatt til familierapeutisk behandling
2. En familierapeut i hvert geografisk team
3. Familierapeuten blir invitert til en samtale med saksansvarlig og familien der de drøfter aktuell situasjon. Det samsnakkes om hva familierapi kan være for akkurat dem
4. Deretter lages det videre avtaler om familien takker ja

De jobber to terapeuter i alle saker. Familierapeut i praksis: Polikliniske samtaler (ca. 1 time), Utvidete polikliniske samtaler (ca. 2 timer) og Dagbehandling (ca. 4 timer)

Undersøkelsen er gjort med en hermeneutisk -fenomenologisk tilnærming, eksplorerende og kvalitativ. Studien er gjort med 3 foreldrepar (6 informanter) som har erfart 3 eller flere møter

med familieteam. De henviste barn er 11-15 år. Saken er avsluttet og familien er ukjent for Svendsen, som har gjennomført studien.

Relevans og legitimitet: Kvalitetssikring av familierapeutiske tjenester innen psykisk helsevern for barn og unge ved å styrke det erfaringsbaserte kunnskapsgrunnlaget.

Bakteppe BUP: Om å møte barnet som pasient og som del av familien. Hva er til hjelp og hva er mindre hjelpsomt? De siterte Karsten Hundeide: «Hvordan du definerer et barn som virkelig – kan bli virkelig i sin konsekvens»

Svein Dag Svendsen har hentet inn foreldreerfaringer – ikke barnas. Han ønsker å bidra til å utvikle helsetjenesten mest mulig i samsvar med behovet og bidra til kunnskapsøkning.

Foreldrene ble intervjuet om hvordan hverdagen var før og etter at barnet ble sykt. Noen utsagn ble presentert: Fra å være aktive til avgrenset, Å få et sykt barn snudde livene våre, Sorgen knekker jeg selv – ingen andre. En mor sa at hun husket dagen det startet som en film – det handlet om overgrep – hun gikk fra tvil til ikke tvil. En annen sa at «Vi er vane med å greie oss selv» og at gutten ikke ville fortelle til flere.

Svendsen presenterte 4 områder de hadde sett på i forhold til hjelpen fra familieteamene:

1. Hinder for hjelp: Foreldre uttrykte frykt for stigmatisering, omdømmetap. Vegring og tvil om hjelpen veier opp for belastninger. Avgrenset foreldregyldighet – forsterket hjelpeløshet. Manglende informasjon om familietilbudet ved BUP. Ventetiden – problemet setter seg fast. Sitat: «De andre var liksom på en annen planet – familieteamet var der vi var.»
2. Foreldreskap og eierskap: Fleksibilitet, identifisere og definere egne behov, foreldrene var aktive i behandlingen, Det var et utvidet fokus - fra sak til relasjon, fra diagnosekart til navigering etter opplevd behov. Avlastende, (Spesielt søskensamtaler) tilgang til kompetanse, krisehjelp, styrking, «empowering»
3. Barnet i familien: Bedre tilgang til barnets perspektiv, tydeliggjøring av barnet som individ i familien, sensitivisering og bevisstgjøring av foreldrene, inkludering av søsken
4. Hjelp i sårbar fase: Skjerming, følelsesregulering og gjenvinning av rasjonale, konfliktreduksjon, redusert belastning på sosiale nettverk, implisitt risiko for isolasjon,

Oppsummert fant de at foreldre opplevde redusert tilgang til tjenesten på grunn av negative erfaring fra tidligere helsehjelp, holdninger til psykisk helsevern og manglende informasjon. Andre funn tyder på at foreldrene har erfart eierskap til behandlingsprosessen, inkludering av det henviste barnet og søsken i en familiekontekst, fremming av dialog og håndtering av kriser i sårbare livsfaser. Han mener også at familieteamene sin administrative, kommunikative og terapeutiske fleksibilitet i møte med foreldre som definerer ulike behov synes å fremme et samsvar mellom intensjon og praksis slik veileder for poliklinikker i psykiske helsevern for barn og unge (2008) legger til grunn. De var opptatt av at familierapi kan, i et landskap som tiltakende finner løsninger gjennom diagnostisk språkføring og på forhånd definerte pakke-løsninger, synes som kontrær til utviklinga i feltet – og samtidig i samsvar med retningslinjer.

Svendsen og Tømmerbakk inviterte til spørsmål og innspill fra salen, og flere fortalte om mulighetene og begrensningene til familierapeutisk arbeid på eget arbeidssted. Det var også flere engasjert som uttalte seg om hvordan familierapi og familiefokus må fram i den offentlige arenaen, og at feltet må sette seg inn forskning og formidle det.

De frammøtte var godt fornøyd med Workshopen!

kristin.breda@nfft.no

Viktigheten av familiefokus i rusbehandling

Ved Lennart Lorås

Workshop med Gunvor Grødem Aamodt

(Klin. barnevernsped/ master i familierterapi, Rogaland A- senter)

Anne Schanche Selbekk

(Sosiolog, forsker og rådgiver, KoRus, Rogaland A- senter)

Familier i recovery - Mulighetsbetingelser for familieorientert tilnærming i tverrfaglig spesialisert rusbehandling (TSB)

Ca. 20 deltagere var til stede for å høre Gunvor Aamodt og Anne Schanche Selbekks workshop. Workshopen tar utgangspunkt i sistnevntes nylige doktorgradsarbeid og annen relevant forskning i forhold til betydningen av familieinvolvering i rusbehandling. Allerede i innledningen konkluderer workshopholderne med at betydningen av familieorientert rusbehandling er grundig og solid påvist og derfor ikke lenger fokus i forskningsfeltet. Isteden sentreres forskningen nå om "hvordan" familieinvolveringen skal foregå. Den forskningsmessige betydningen av familiearbeid i rusbehandling underbygges også av det faktum at barn fra familier med rus-problematikk i større grad er utsatt for traumer enn barn fra familier med problematikk knyttet til psykisk helse og somatikk. Hele 35% av barna i rusfamilier skårer også over "cut off" for posttraumatisk stress lidelse (PTSD).

"Jeg trodde det var min feil. Jeg trodde far fikk angst fordi jeg var prematurbarn, og at han derfor fikk et rusproblem.

Det var godt når far fortalte hvorfor det har blitt slik." (Gutt 22 år)

Studier viser at partneren til den "identifiserte pasienten" kan være minst like belastet, både somatisk og psykisk. Imidlertid viser forskning også at familiemedlemmer (klientens pårørende) ikke nødvendigvis er motivert for familiebehandling. I den anledning nevnes menneskers krav om brukermedvirkning og muligheten til i stor grad å definere innholdet i egen behandling, som en mulig årsak til at mange velger bort en familieorientert intervensjonsform.

Brukere og pårørendes stadig økende definisjonsmakt i forhold til ønsket behandling og tilnærming har sjeldent blitt kritisk diskutert i behandlingsøyemed. Aamodt og Selbekk "åpnet" med dette perspektivet for en spennende debatt. Jeg håper workshopholderne tar utfordringen og skriver en artikkel til Fokus på Familien, eventuelt en kommentar til Metaforum om dette.

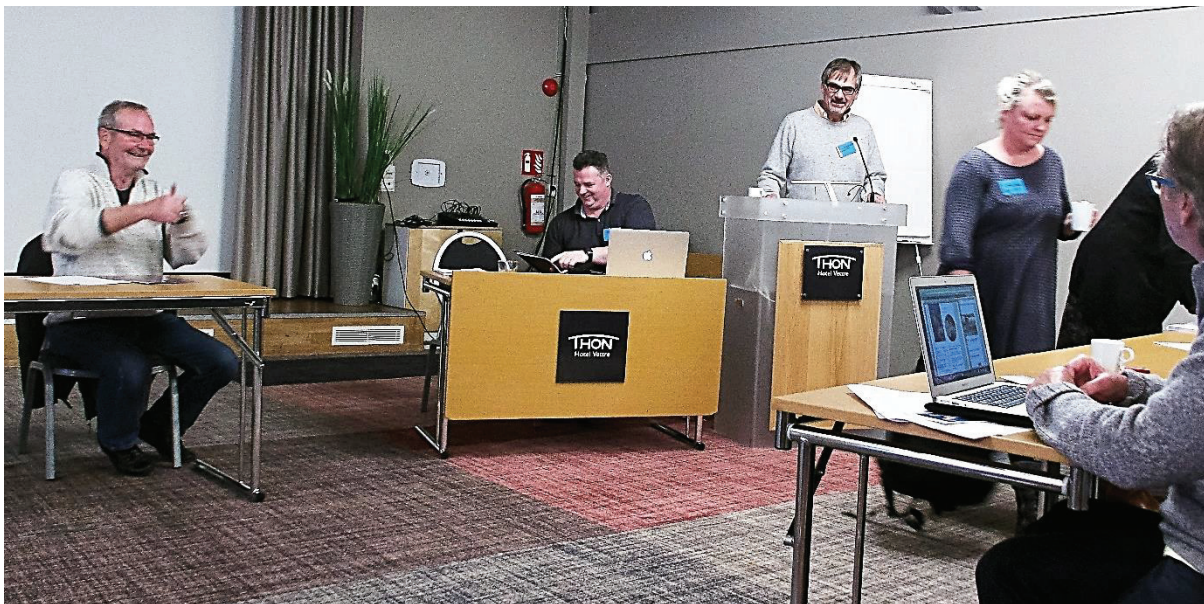
Gunvor og Anne ga avslutningsvis også en rekke forslag til hvordan en "post"-rusbehandling bør se ut, med et tydelig familiefokus, inspirert av systemiske og narrative ferdigheter og med et utvidet fokus på "sikringsstrategier" for å motvirke tilbakefall.

Aamodt og Schanche Selbekks PowerPoint presentasjon fra workshopen ligger i sin helhet ute på NFFTs medlemssider.

lennart.loras@hvl.no
Styremedlem i NFFT

Fra NFFT's årsmøte/generalforsamling Vetre 2017

Geir Lundby leder generalforsamlingen 2017, her sammen med NFFT's daglig leder Joe Sowerby og avtroppende styreleder Pelle Slagsvold. Camilla Oanes fra styret og Hans Christian Michaelsen – NFFT's repr. i EFTA – NFTO.

Fra Middagen torsdag kveld:

Halvor de Flon og Lennart Lorås

Frid Hansen og Kristi R. Haaland

Kristins takke-tale til Pelle
Se også Styresiden.

Johan Sundelin og Joe Sowerby

Stemningen er god, det spises, snakkes og synges. Sang under ledelse av Kristin S. Breda og Terje Reinholt Johansen på piano. Litt dansing ble det også etter hvert. Diskjockey Joe Sowerby (med mange ivrige «hjelpere»).

NOEN ORD OM ALT DU KANSKJE IKKE VET AT DU IKKE VISSTE OM PÅL ABRAHAMSEN

(Fra tale til Pål under middagen på Vetre i år)

Pål Abrahamson forlater Metaforum-skuta fra årskonferansen i år, etter 24 års innsats for redaksjonen og 34 års trofast tjeneste for NFFT. Vi synes det fortjener litt ekstra oppmerksomhet.

Tegning: M. Ringborg

Og for si litt om alt du kanskje ikke vet at du ikke visste om Pål - så har denne kapteinen i tillegg til redaksjons-innsatsen altså vært med å styre NFFT's hovedskip helt fra starten i 1983, som daglig leder, forretningsfører, medlemsansvarlig og altnuligmann fram til ca. 2010 - da to yngre av mannskapet overtok disse funksjonene.

Pål har altså seilt lenge under NFFT's flagg. Hva han har betydd for foreningen og fagutviklingen - og etter hvert for Metaforum i disse årene er uvurderlig - og han ble derfor valgt til æresmedlem for noen år siden - som den første etter Kristi Haaland. *Æres den som æres bør*, sier vi.

Og for å si enda litt mer om alt du kanskje ikke vet - at du ikke visste - om Pål, så er han lege - spesialist i psykiatri - av profesjon, og har i alle år siden han var leder og overlege ved Oslo Hospital hatt sin egen private praksis i Oslo - i tillegg til diverse overlegestillinger ved forskjellige sykehus og poliklinikker omkring i landet. I tillegg til alt dette jobbet han i mange år ved Østensjø familiekontor (nå Enerhaugen) i forskjellige stillingsbrøker.

Og det er enda mer: Pål har vært spaltist i Dagbladet, i flere år: med «Du og livet ditt», og han var lenge medarbeider i P4 programmet "Kjærlighet uten grenser" med Siv Stubbsveen. Han har også hatt en samlivsspalte i Allers. Pål har også vært mye brukt av rettsinstanser i straffe- og barnefordelingssaker.

I tillegg til alt dette har han også skrevet flere bøker, bl.a. «Alltid nye muligheter - Om kommunikasjon og mellommenneskelig forståelse» (Cappelen Damm 2001) og «Psykosens verden - En schizofren kvinnes beretning» med Lise Dahl (Universitetsforlaget 2004).

Noe annet som mange ikke vet er at Pål har slitt med alvorlige helse-problemer de siste par årene. Han ikke har gjort stort vesen av dette, men har stått på - så lenge han har orket. Vi håper på stadig bedring.

Stor takk til Pål for alt du har bidratt med for NFFT og Metaforum gjennom 30 år, og spesielt fra meg: Takk for et mangeårig samarbeid og vennskap.

Så på vegne av oss i Metaforum-redaksjonen og alle andre NFFTere - både nykommere og veteraner: *Vi ønsker deg lykke til videre - og regner med å se deg på NFFT's arrangementer i mange år fremover.*

Kari Yvonne

Det lyriske hjørnet:

Under Middagen på Vetre i år ble jeg sittende sammen med våre hyggelige gjester, Christer Ericsson fra den Svenske familieterapiforeningen og hans ledsager Linda Smith. Hun hadde nettopp gitt ut en dikt-samling: «*Vågen vaggar himlen*» (Fram - 2016). Diktene, der mange minner om haikudikt, er berørende, på et vis enkle og samtidig dyptloddende. Vi bringer noen små dikt fra denne fine lille boken - som også er illustrert av forfatteren.

Linda Smith

*
tvålkopp slant
ur barnets hand
sjönk stilla
under ytan
rosa skärva
skjör porslin
krackelerad tidsglimt
i djupet

*
tom hage
vildvuxen äng
hovslagen har tystnat

*
nystruken duk
broderade minnen
vilar på kjöksbordet

*
Takk for boken, «*Vågen vaggar himlen*»
og lykke til med videre arbeid Linda.

Kari Yvonne

Vettre 2017:

Familieråd

Workshop med Astrid Flackè og Halvor de Flon:

Barne- ungdoms og familiedirektoratet igangsatt i 2013 pilotprosjekt hvor metoden Familieråd skulle prøves ut som tilnærming i høykonfliktsaker i regi av Familievernet. Fire forskjellige kontorer ble plukket ut til å være med i prosjektet. Etter endt prosjektperiode ble Institutt for sosialfag ved den gang Diakonhjemmets høyskole (nå VID vitenskapelige høyskole) engasjert for å evaluere prosjektet. I denne workshopen var det prosjektdeltakerne Astrid Flackè og Halvor de Flon som presenterte hovedprinsippene for Familieråd som metode, evalueringsdesign og resultater.

En av målsettingene med prosjektet og også fokus i evalueringen var å undersøke om Familieråd er en metode som kan bidra til å øke barn deltakelse og medvirkning i spørsmål som er høyaktuelle for dem.

I evalueringen av prosjektet ble det lagt opp til å intervju flest mulig av de involverte profesjonelle og brukere. Til sammen ble det intervjuet 60 personer hvorav 13 barn/ungdommer eller støtteperson, 15 foreldre, 13 familieterapeuter og 6 koordinatore.

Hva er Familieråd?

Familieråd er en metode som ble utviklet på New Zealand i arbeidet med og blant urinnbyggerne og går i korthet ut på å mobilisere det naturlige nettverket og gi dem ansvar og mulighet til å ta beslutninger som gjelder dem selv. I Norge har Familieråd blitt benyttet i mange år innen barneverntjenesten i for eksempel saker hvor det vurderes omsorgsovertakelse.

Metoden går ut på at på at klient/familie/bruker og behandler blir enige om å benytte Familieråd. Terapeut og bruker utarbeider da spørsmål og problemstillinger som et Familieråd skal ta stilling til. De samme personene blir også enige om hvem i familie og nettverk som skal inviteres til Familierådet. Når denne jobben er gjort kontaktes en koordinator som ikke har hatt befatning med saken eller noen av brukerne tidligere. Koordinatorer tar med seg spørsmål og problemstillinger og reiser rundt til alle inviterte og presenterer disse. Koordinator presenterer også at i Familieråd er det fokus på løsninger og fremtid og at det ikke er en arena for å snakke om problemenes forhistorie. De inviterte og de profesjonelle møtes så til Familieråd. Selve Familierådet er delt i tre deler hvorav de profesjonelle deltar i første og siste del.

Andre del av møtet styres av familien/nettverket selv hvor en velges til ordstyrer og en til referent. Denne delen strekker seg i tid til familien/nettverket har funnet svar eller løsninger på de problemstillinger som var utgangspunktet for Familierådet. I del tre kommer de profesjonelle tilbake og får presentert hva familien/nettverket har kommet frem til. Videre arbeid og et oppfølgende Familieråd avtales.

Det legges vekt på at barna som er involvert skal kunne delta på egne premisser. Det innebærer blant annet at de tre partene er involvert i utforming av spørsmålene som skal drøftes, hvor møtet skal være og hvordan de ønsker å delta. Det oppnevnes også en egen støtteperson for barna som deltar i møtet og som har som oppgave å støtte barna når de vil snakke selv eller fremme deres synspunkter.

Evalueringen:

I denne presentasjonen av workshopen kan vi ikke gå i detalj når det gjelder resultatene fra evalueringen. Det som er viktig å fremheve er at resultatene var svært positive. De aller fleste brukere, både barn og foreldre var positive til Familieråd og synes det hadde hjulpet dem i deres situasjon. De aller fleste ville anbefale Familieråd til andre i lignende situasjon. Videre var også de profesjonelt involverte svært positive. Evalueringen viste også at Familieråd kan bidra til å øke barnas mulighet for innflytelse og medvirkning.

Det som går igjen i materialet er at det virker som om Familieråd bidrar til å åpne kanaler og forbindelser mellom folk i familier og nettverk som er eller har vært i konflikt på en måte som gjør dem i stand til å sette seg ned sammen og finne løsninger. I materialet fremheves spesielt viktigheten av koordinatorenes rolle og oppdrag. Spesielt viktig i dette oppdraget er å reise rundt til de som skal være med og formidle at fokus er på løsninger og spesielt på barnas situasjon. På den måten bidrar det til at Familieråd kan være en arena hvor det snakkes frem løsninger med barnas perspektiv for øye.

I workshopen ble disse resultatene lagt frem og diskutert. Av de fremmøtte var det flere som jobbet innen Familievernet som hadde mange synspunkter og innspill på hva høykonflikt kan defineres som. Inntrykket var at de fremmøtte synes dette var en spennende tilnærming og en mulig måte å jobbe med familier på ikke bare i høykonfliktsaker.

Fra presentasjon og evaluering av rapporten om Familieråd i familievernet, ved BUFdir. i nov. 2016.

På bildet fra vestre: Inger Oterholm, prosjektmedarbeider VID, Tor Slettebø, prosjektleder VID, Halvor de Flon, prosjektmedarbeider VID, Inger Lise Negård, Prosjektmedarbeider VID, Svanhild Vik, BUFDIR, Astrid Flacke, Prosjekt-medarbeider VID, Lise Lundby, BUFETAT region Øst og Marianne Bie, BUFDIR

Film:

I workshopen ble det også vist en kort film om Familieråd laget på basis av ungdommers erfaringer. Det er Joe Sowerby som har bistått ungdommene med å lage denne filmen og som presenterte den på workshopen. Visningen var en slags førpremiere da den etter planen skulle lanseres i regi av BUFDIR noen dager senere. Filmen viste på en animert, enkel og oversiktlig måte hva Familieråd er, og den er tenkt brukt i informasjonsarbeid overfor potensielle brukere av Familieråd.

Flere filmer og mer om Familieråd finnes på BUF-dir. sine hjemmesider.

VID Rapport 2016/3: *Familieråd i familievernet* finnes i sin helhet på VID sine hjemmesider.

Vettre 2017

«Samlivstiltak og gode verktøy for foreldre»

Workshop med Lars-Ole Gjermundbo

Familieterapeut Modum Bad, Avd. for Familiebehandling

Stian Tveit - Musikalsk leder

”Hvorfor finnes det ikke en kafé eller noe sånn der man bare kunne slenge innom og høre litt om parforhold og sånn?”

Utsagn fra en av Lars-Ole sine informanter.

Ved Camilla Jensen Oanes, styremedlem i NFFT
ABUP– Sørlandet sykehus

Utgangspunktet for denne workshopen var Lars-Ole Gjermundbo sin master i familieterapi våren 2016 med tittel: *Forebygging for par – en umulig oppgave?* Denne viste at par intervjuet på gata, helsefolk og politikere, vil det samme – at par skal ha det godt sammen. Men hvor går man dersom man opplever at parforholdet kunne trenge en liten ekstra looking-at? Uten at det egentlig er noen krise på gang?

I denne workshopen ble det demonstrert hvordan man kan lage en kontekst der par kan få noen nye tanker om seg selv og hverandre, helt på lavterskel – i en kafé-lignende ramme.

Gjennom 2 timer ledet Lars Ole oss gjennom egne opplevelser, forskning og erfaringer fra terapeutvirksomheten sin på Modum og andre steder, teorier om parforhold og samliv, tegninger og gode historier. Innimellom sang han, og vi sang med, det hele nydelig akkompagnert av Stian Tveit på piano. Følelsen av å være på en kafé der folk gikk litt ut og inn og hentet kaffe og softis, og det varierte innholdet – gjorde hele workshopen til en oase for ro, ettertanke, latter og faglig påfyll.

Her er noe av innholdet:

Oppskrift på et godt parforhold:

- En kopp kjærlighet og vennskap
- en kopp forpliktelse og hengivenhet
- noen spiseskjeer felles interesser
- en og en halv kopp med ferdigheter i kommunikasjon og konfliktløsning
- en klype magi

(fra PREP)

Gjermundbo og Tveit

Viktige poenger (slik denne referenten husker det):

- Å dyrke fram raushet og godhet – det er kjærlighet.
- Det er viktig å kjenne hverandres kjærlighetsspråk, møte hverandre slik vi vet at den andre liker å bli møtt
- Det er aldri for seint å få hjelp og det er alltid et håp om å bevare det gode samlivet
- God forebygging og opplæring i kommunikasjon er avgjørende for om samlivet skal oppleves godt.
- Det er mange måter å gi støtte på: Oppmerksomhet, berøring, hjelp. Oppmuntring, støttende ord, gode råd (og de rådene hjelper bare dersom man har bedt om det ...)
- Desmond Tutu: Tilgivelse er en gave til den som tilgir. Bitterhet og sinne holder deg følelsemessig innesperret. Tilgivelse setter deg fri.
- Gordon Johnsen: Det du er bevisst kan du gjøre noe med. Det du ikke er bevisst gjør noe med deg.

Gjermundbo var også opptatt av at foreldre er atmosfæreansvarlige i familien og at dette innebærer et lederansvar. Begreper vi kjenner fra faglitteraturen ulike steder – som å følge initiativ, benevne, markere overganger, triangulering, dele glede – ble brukt med letthet og stor overbevisning.

Om barna og barns utvikling ble det også sagt mye klokt i denne workshopen. Og også her evnet Gjermundbo å formidle fag, erfaringer og hverdag på en god og gjenkjennende måte.

Her er noen stikkord:

- Barna lærer av oss – de blir seg selv gjennom oss, de lærer livet av oss – for et ansvar! Da er viktig at vi voksne har det bra sammen.
- Viktig å være positiv i møte med ungene, gi dem en klem, la dem kjenne og høre og oppleve at de hører til og er elsket. Gi barna en klem, vær positiv, si til barnet ditt at ”jeg er glad i deg”, gi ros, bekreft barnet, vær interessert i hva de driver med, tune deg inn på en god måte, bade dem i det gode blikk, ha et positivt kroppsspråk, le med barnet ikke av barnet
- Vær større, sterkere, klokere og god.
- Vær ærlig rettferdig og ha tillit, hold avtaler, godta følelser, etabler trygghet og rammer – grenser og gode beskjeder.
- Enighet mellom foreldre =trygghet for barn.

Etter denne workshopen sitter jeg igjen med en følelse av å ha vært innom en ladestasjon både for mitt faglige og mitt personlige jeg. Og dersom du ser en plakate med besøk av Gjermundbo og Tveit på en kafe nær deg – gå dit! Eller inviter dem til ditt nærmiljø og bidra til en meningsfull stund for alle som befinner seg i et parforhold!

camilla.jensen.oanes@sshf.no

Workshop med April Holten.

Pedagog, diakon og familieterapeut med master i familieterapi og systemisk praksis. Homansbyen familiekontor, Oslo og Samtalerommet, Hamar (privat praksis)

Ved Kristin S. Breda

«Samtaler med seg selv i møte med den andre.»

I et lite rom på Vettre var det fullt av forventningsfulle tilhørere når jeg kunne ønske velkommen til April Holtens workshop. April har skrevet masteroppgave i familieterapi om «Samtaler med seg selv i møte med den andre». April er opptatt av «den indre dialog» - hva er det og hvordan kan den brukes av terapeuter i terapirommet? Hvordan tenker familieterapifeltet om terapeutens person og rolle i terapirommet i dag? Studien er kvalitativ og bygger på tidligere forskning på betydningen av den indre dialog

for å ta valg om veien videre i terapirommet. Den bekrefter betydningen av terapeutens egne verdier og erfaringer for terapien. Et overraskende funn er familieterapeuters forhold til egne emosjoner i terapirommet. Holten er opptatt av at dette har implikasjoner for praksisveiledning.

April brakte tilhørerne raskt inn i en virkelig workshop, gjennom aktiv deltakelse med «øvelser». Hun brukte seg selv som utgangspunkt for dette og lot oss lytte til en samtale mellom henne selv og en annen om en situasjon hun selv tenkte på, den brakte henne inn i egne følelser og reaksjoner som hun delte i rommet.

Så utfordret hun oss til å snakke med hverandre to og to om narrativer, hendelser i eget liv: «Hvilken positiv hendelse tenker du på?» Vi ble trukket inn i refleksjon rundt «det sagte» og «det ennå ikke sagte» (Rober 2016) og erfarte at «det er bevegelse i dette» (T. Andersen 2002). Deretter utfordret hun oss hver for oss på å tenke på en ubehagelig samtale eller hendelse og reflektere med oss selv om hva jeg tenkte og følte i situasjonen ut fra forskjellige perspektiver; Jeg følte meg ..., Han/hun er ..., Jeg er ..., Dette er Alle kom raskt inn i reelle egne indre dialoger.

April fortalte fra eget liv som ung, at hun hadde opplevd et tap og gikk til en taus psykiater, og jeg oppfattet at hun tenkte at hun ikke visste hvordan hennes historie hadde truffet terapeuten. Senere kom perspektivene rundt intersubjektivitet; at det skjer noe mellom oss, og at vi bruker det som skjer mellom oss. Dette bakteppet hadde hun når hun skulle skrive master i familieterapi. Hvordan tenker feltet om «den indre dialog» og «ikke vitende posisjon». Hvilke indre dialoger fører norske familieterapeuter i utfordrende samtaler og hvordan påvirker det terapien?

Empirien har hun hentet fra intervjuer med 4 terapeuter. Hun hadde laget 4 forsknings-spørsmål og fortalte om noen funn: **Terapeuters følelser er underkommunisert i deres beskrivelse av den indre dialog.** Hun viste da til Tom Andersen og hans tema indre og ytre dialog og Paulo Bertrando – 6 måter å jobbe med emosjoner i terapien. **Ulike verdier eller klienten(e)s parallelle historier skaper uro i terapeutens indre dialog. Terapeuten bruker sin indre dialog for å velge «how to og on?» i terapien.**

April Holten trakk også fram Peter Robers studie av familieterapeuters indre dialog. (Rober m.fl. 2008). Han har kategorisert 4 domener:

- 1) Hvor er klienten i denne dialogiske situasjonen?
- 2) Hva er problemet/fortellingen?
- 3) Hvor er jeg i denne dialogiske situasjonen?
- 4) Hvordan kan jeg hjelpe klienten?

Terapeuten kan ha en samtale med seg selv fra disse 4 posisjonene. Hun trakk også fram Robers perspektiv om den responsive siden ved å være i ikke-vitende posisjon.

April avsluttet med å spørre om vi har for lite teori og språk på emosjoner hos terapeuten – og snakke for lite om dette? Hun utfordret oss familieterapeuter til å løfte dette fram og pekte på kollegaveiledning som en god arena.

En veldig fornøyd gruppe tilhørere applauderte April for hennes flotte og berørende workshop.

*

Redaksjonen vil også nevne en workshop vi ikke har referat fra, men gjengir fra abstract:

«HVORDAN DRIVE FAMILIETERAPI I MOTVIND? EN WORKSHOP OM Å JOBBE FAMILIETERAPEUTISK I ET INDIVIDORIENTERT SYSTEM.»

Med Randi Skjerve - Psykologspesialist, **Rolf Bumoen** - Familieterapeut og klinisk sosionom, **Merete Stranheim** – familieterapeut, **Christer Nyberg** - familieterapeut.
Alle fra familieteamet, Blå Kors Poliklinikk, Oslo,

I omtalen til denne workshopen skriver familieteamet bl.a: *«Vi ønsker å beskrive og eksemplifisere hvilke grep vi har gjort og hvordan de jobber nå. Vi ønsker også å beskrive prosessen med utviklingsarbeidet i familieteamet så langt. Målet vårt er todelt: vi ønsker å få innspill som vi kan bruke i vårt videre utviklingsarbeid, og vi håper å bidra med et perspektiv som kan være nyttige for andre som jobber innenfor en tilsvarende kontekst.»*

Vi siterer videre: *«I tverrfaglig spesialisert rusbehandling er det enkeltindividet som henvises til behandling for sitt avhengighetsproblem. Det kreves individuell kartlegging og diagnostisering som grunnlag for å lage behandlingsplan for pasienten. Er det mulig å drive god familieterapi innenfor dette systemet?»*

På Blå Kors Poliklinikk i Oslo har familieterapi vært en del av behandlingstilbudet i en årrekke. Til tross for at familieteamet på klinikken har bestått av skolerte og engasjerte familieterapeuter og det har vært velvilje fra ledelsen, har arbeidet foregått i motvind. Det har vært vanskelig å rekruttere familier blant pasientgruppen vår, og det har vært vanskelig å få til lengre behandlingsløp. Nå jobber familieteamet med hvordan vi kan møte hindringer i systemet vårt.

Problemstillinger vi jobber med er:

Hva skal være målsettingen for familieterapi i vår kontekst?

Hvordan kommunisere med kollegaer om familieteamets arbeid?

Hvordan etablere et relasjons- og kontekstuell perspektiv sammen med pasienten fra oppstart av behandlingskontakten?

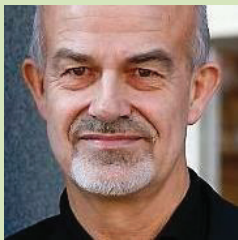
Hvordan senke terskelen for at familiemedlemmer skal komme til familiesamtaler?

Hvordan tilrettelegge for at pasientens familiemedlemmer skal se seg selv som like viktige parter som pasienten i familiesamtalene?

Vi ser oppmuntrende tegn på at noe er i endring: Teamet får flere familier henvist enn tidligere, og vi har lengre behandlingsløp. Samtidig er det en seig prosess å gjøre endringer i et system vi selv så til de grader er del av.»

Og vi ønsker dere lykke til med det viktige arbeidet og prosessen videre. *Metaforumredaksjonen.*

Plenum dag 2:

Tor-Johan Ekeland (f. 1949) er professor dr.philos. i sosial-psykologi ved Institutt for sosialfag, Høgskulen i Volda. Han har bistilling ved Høgskolen i Molde, og har tidligere arbeidet ved Universitetet i Bergen og Nordiska Helsevård-høgskolan (NHV) i Göteborg. Ekeland avla embetseksamen psykologi ved Universitetet i Bergen i 1976 og ble i 1999 dr. philos. samme sted med avhandlingen «Meining som medisin». Han har hatt flere forskningsprosjekter med relevans for familievern og psykisk helsevern, og har de siste årene vært spesielt opptatt av sammenhengene mellom strukturelle forhold, kunnskapssyn og praksis i dette feltet.

...is King!

Tor-Johan Ekeland

Gyldendal 2004 - Ny utgave 2014

Vette 2017:

Tor-Johan Ekeland

Terapi i nyliberal kontekst - utfordringer for familierapien

Ved Lennart Lorås

En fullsatt sal satt som spikret når Tor-Johan Ekeland innledet sin forelesning: "Terapi i nyliberal kontekst - utfordringer for familierapien". Ekeland starter med å vise til Gregory Bateson (1904 – 1980) og hans ideer om epistemologiske feil i samfunnet. Han bruker dette som utgangspunkt for hvordan han mener den biomedisinske psykiatrien i dag bygger på en epistemologisk feil. Epistemologi og dens ulike posisjoner i samfunnet er også bak-teppet for hele hans presentasjon.

Ekeland tar oss derfor med på en "reise" - om hvordan samfunnet har vært i stadig endring og hvordan endringene også har påvirket terapeutfeltet, premissleverandørene i fagfeltet og hvordan en i dagens "nyliberale samfunn" definerer lidelse og behandling. Det nyliberale samfunn defineres å ha sin begynnelse på 1980 tallet. Han hevder at det nyliberale ethos førte til nye allmenne måter å tenke på hvor individfokus ble det dominerende, uten at en samtidig tok hensyn til kontekst og dens betydning for meningsskapelse, og viser til Hellesnes (1975):

Di meir ein individualiserer eit problem, di meir uforståeleg vert det, for å individualisere eit problem er å isolere det frå den konteksten det er eit problem innanfor."

Ekeland mener at vi derfor ikke må lukke oss inne i lokale kontekster, men også huske hvordan mer overordnede kontekstuelle forhold er med å forme og påvirke oss.

Gregory Bateson er selvfølgelig sentral i både diskusjoner vedrørende kontekst og epistemologi. Med utgangspunkt i foredragets "røde tråd", om den stadig mer individualiserende samfunnsstrukturen, viser han til Batesons liste over de vanligste vestlige epistemologiske feilaktige ideene/handlingene i samfunnet:

- det er oss mot omgivelsene
- det er oss mot andre mennesker
- det er det individuelle (individet og nasjonen) som betyr noe
- vi kan og vi bør kontrollere omgivelsene våre
- teknologien vil gjøre jobben for oss
- menneskenes utvikling er en ekspanderende front med stadig nye seire.

Selv om familieterapeuter er å anse som relasjonelt orienterte med fokus på kommunikasjon og helhetlige forståelsesmåter, mener Ekeland at vi må være bevisste på at relasjonell tenkning ikke er synonymt med kontekstuell tenkning.

Mens forebygging tidligere var strukturert, politisk og kontekstuell organisert, er det i dag individrettet: "Screen and interveene" og "løsningen" er blitt New Public Management (NPM) og dets krav om evidensbasert praksis, brukermedvirkning og nye tilsynsrutiner. Denne endringen har ført til at et stort fokus på standardisering, økt manualisering og styringsinitiativ ble innført for å regulere bruk av metode. Imidlertid viser forskning at resultatet av mer enn 30 år med NPM i UK er høyere kostnader og flere klager. NPM-ideer og krav om at alle handlinger skal kunne etterprøves og være dokumenterte har også ført til at det er blitt viktigere å dokumentere at ting er gjort på rette måten, enn at det er "godt gjort". Ekeland hevder derfor at vi som terapeuter må stå imot denne utviklingen:

- ***"Vi må være sterke nok til å stå imot den perverteringen som skjer i forhold til samfunnets kontroll og "grådighet" inn i mot de områdene der de ikke har noe å gjøre".***

Eksempler:

- Krav om evidensbasert praksis
- Accountability – dokumentasjonskrav
- Nye styringssystem (NPM) effektivisering og standardisering av produksjonen
- Kvalitetssikring – transparens og overvåking

Faren med samfunnets stadig økende dokumenteringskrav er også at vi som terapeuter ender opp som saksbehandlere i stedet for behandlere. Menneskelige utfordringer kan heller ikke erstattes av enkle modeller over den komplekse virkeligheten vi arbeider og lever i. Ekelands hovedbudskap handlet derfor om at vi som terapeuter må være en motmakt (for å låne Foucaults begrep) mot NPM-kravene som blir pålagt oss. Terapeutiske møter må ikke overstyres av politiske føringer og markedsorienterte ideer, men handle om både terapeuters og klienters autonomi og verdighet.

Lennart.Loras@hvl.no

Styremedlem og forskningskontakt NFFT

I tillegg til Bateson viser Ekeland til flere inspiratorer for kontekstuell tenkning:

Blant andre **Hans Skjervheim** (1926 – 1999)

«Deltakar og tilskodar og andre essays»

Utgitt: 1959 + ny utgave Aschehoug, 1996

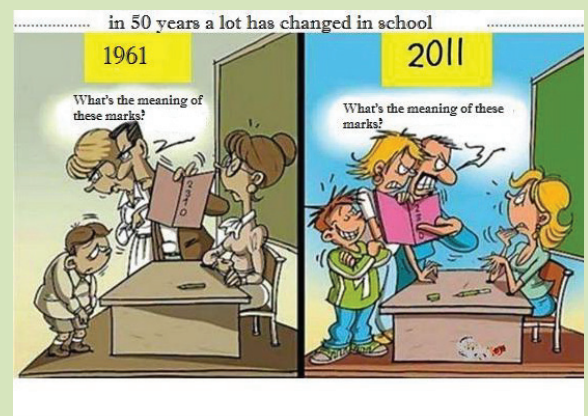
Fra PowerPoint:

"...The mistrust model — perhaps more familiarly known as command-and-control— can take various forms, but all versions of it have fundamental similarities: a hierarchy of control, with direction from the top, coupled with external rewards or penalties for those complying or failing to comply with the central directives. Under the mistrust model, staff cannot be trusted to do their job properly without outside intervention; they have to be provided with external incentives to do it."

Professor Julian Le Grand.

International Public Management Journal 2010-56-71.

Downloaded from www.tandfonline.com

What's the meaning of these marks?

Gregory Bateson (1904 – 1980)

Om epistemologiske feil:

In the case of such epistemological propositions, error is not easily detected and is not very quickly punished. You and I are able to get along in the world ... and in general function reasonably like human beings in spite of very deep error.

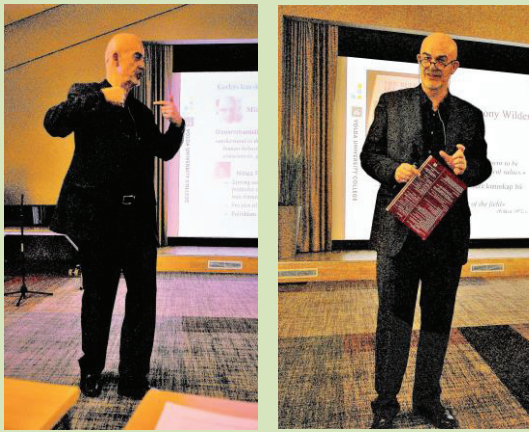
The erroneous premises, in fact, work. On the other hand, the premises work only up to a certain limit, and, at some stage or under certain circumstances, if you are carrying serious epistemological errors, you will find to your horror that it is exceedingly difficult to get rid of the error, that it's sticky, it is as if you had touched honey.

"Pathologies of Epistemology" in Bateson, Gregory, Steps to an Ecology of Mind, Ballentine Books, New York. 1972. pp 478-487.

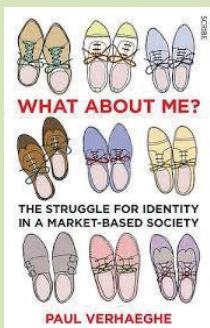
Alle PowerPointene er lagt ut på

www.nfft.no

Ekeland forts. →

**Tor-Johan Ekland
i aksjon**

The end of the previous century marked the beginning of a radical new take on identity. People became responsible for perfecting themselves, for engineering their own success. identity became a very personal matter ... (Verhaeghe, 2014, 74)

Alle vil være originale på same viset:

Kidsa i Asker er skeptiske til innføring av skoleuniform. -Viktig at folk finner sin egen stil, sier de i en kommentar.

Redaksjonen har valgt ut noen flere av PowerPointene fra Ekelands forelesning, med kommentarer, for å illustrere noe mer av spennet og mangfoldet fra disse tre timene. Noe som også går frem av sidespaltene og de mange henvisningene han delte så raust av.

Familieterapiens konstituerende episteme:

- Heilskap overordna deler
- Kommunikativ rasjonalitet

Forutsetningene for å opprettholde dette utgangspunktet for kontekstuell tenkning i familieterapi blir stadig vanskeligere innenfor våre bedriftsmodellstyrte institusjoner og det økende individrettede fokus ...

Det nyliberale ethos:

- Det er individet som tel (Yes, you can)
- Delar kan kontrollere sin omgjevnad
- Instrumentell rasjonalitet

Viktig å undersøke epistemologiske feil i nyliberale ideer ...

Det vises igjen til Gregory Bateson:

If we understand a little bit of what we're doing, maybe it will help us to find our way out of the maze of hallucinations that we have created around ourselves.

Nyliberal sosialisering:

- Individet frigjort til sjølvskaping
- Auka fokus på individuell svikt
- Mindre toleranse for individuell variasjon
- Helsevesenet har blitt den nye "vertikale orden"

Den nyliberale kontekst er en utfordring for familieterapien.

Konsekvenser av et ensidig individrettet samfunn fører bl.a. til avkontekstualisering ...

Identitet og samfunn:

- Når samfunn og fellesskap nedsmeltes blir «jakten» på identitet en sosialpsykologisk utfordring
- Et «jeg» kan bare konstitueres i forhold til et «vi»
- Når «vi-et» er fraværende, uklart eller skiftende – blir jeg-et tilsvarende
- Mennesker som faller utenfor sin flokk – utstøtt eller marginalisert – får trøbbel

Da blir det viktig at vi stiller oss en rekke kritiske spørsmål:

Individ og kultur:

- Hvordan forstår vi de menneskelige vilkårene i vår tid?
- Hvordan fortolker vi sammenhengen mellom individuell uorden og kulturell uorden?
- Hvordan oppstår (og forsvinner) våre ideer om hjelp/behandling?
- Hvordan tenker vi om makt, påvirkning og styring?
- Hvordan former kulturen sjelene våre?

To motsatser i tenkning:

Margaret Thatcher, (1987):

"And, you know, there is no such thing as society."

Aristoteles (384-322 f.Kr.) sier:

Uten andre mennesker blir mennesket et monster.

Zygmunt Bauman (1925 – 2017) sier dette om identitet og samfunn: Akkurat når samfunnet bryt saman, blir identiteten oppfunnen. Identitet blir viktig som surrogat for fellesskap, blir ein "naturleg heim" som ikkje lenger finst i ei raskt globalisert, privatisert og individualisert verd... Identitet veks på fellesskapets grav, og blomstrar pga av sin lovnad om fellesskapets oppstandelse.

Vi avslutter med et sitat fra Per Fugelli (2008)

Den individuelle livsstilsmodellen er bekvem for makt-haverne. Den flytter lyskasterne fra sosial urett til individuell svakhet, fra politisk skam til personlig skam. Livsstilsmodellen fungerer som en lynavleder for politiske trusler mot folkehelsen.

Disse 3 timene inneholdt mye mer enn det presenterte.

Vi var bl.a. innom familiens utvikling fra 50-tallet til i dag, barneoppdragelse før og nå, fedrenes rolle, ungdommens situasjon, hjerne- og «mind»styrt tenkning, konsument-samfunnet, diagnosesystemene (DSM) – og manglene ved dette. Og ikke minst en gjennomgående reflektert kritisk holdning til samfunnsutviklingen og til styringen av våre institusjoner.

Men for at vi ikke skal lammes helt av alle kravene og utfordringene legger vi til foreleseren egen avslutning:

Inntil videre: Always look at the bright side ...

Tusen takk til Tor-Johan Ekeland for tre innholdsrike, spennende og kraftfulle timer, ispedd lun humor.

Metaforum redaksjonen.

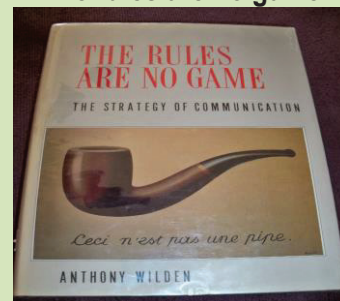
Alle de viste PowerPointene og mange flere er å finne på www.nfft.no

For mer av Tor-Johan Ekeland :

- **Fokus på familien, 02/2014:**
«Når staten vil være terapeut - En diskursanalyse av prosjektet «Brukerrettet kvalitetsutvikling» i familievernnet». Tor Johan Ekeland, Åse Aurdal & Ingrid Myklebust Skjelten.
- **«Konflikt og konfliktforståelse»** Tor Johan Ekeland Gyldendal 2004 - Ny utgave 2014
- **Psykologi for sosial- og helsefagene**
Tor-Johan Ekeland , Oddmar Iversen , Grethe Nordhelle og Anbjørg Ohnstad (Cappelen Damm 2010)

Noen flere henvisninger:

«The rules are no game»

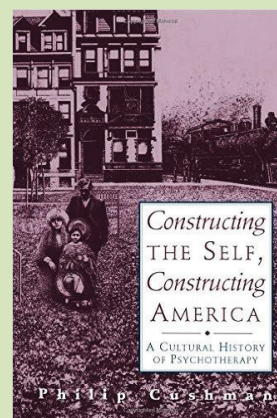
Dette er ikke en pipe ...

«... - and ignorance of the context happens to be one of our most highly developed cultural values.»

... som gjør at vi ukritisk generaliserer kunnskap frå:

«part of the field to the whole of the field»

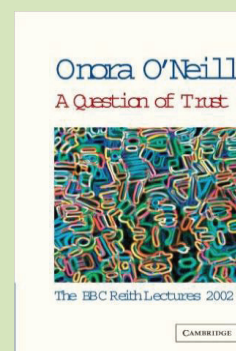
(Antony Wilden, 1972, s. 114-115).

The empty self (Philip Cushman, 1995):

Nedbygging av sosiale fellesskap "tømer" sjølvet og legg det ope for påfyll av reklamebransjen, profesjonsgrupper og konsumentindustrien.

Idealiseringa av det frie, sjølvforsynte og autonome sjølvet er samstundes idealiseringa av konsumenten.

Et paradox: «The pursuit of ever more perfect accountability provides citizens and consumers, patients and parents with more information, more comparisons, more complaints systems; but it also builds a culture of suspicion, low morale, and may ultimately lead to professional cynicism, and then we would have grounds for public mistrust.»

(O'Neill, 2002: 57)

Words in their speaking

om John Shotter -

ved Kerstin Hopstadius

Det är i en talares speciella användning av ett speciellt ord vid en speciell tidpunkt - som med en snickares speciella slag på stämjärnet för att karva ur ett träspån vid en viss punkt i ett snickeriarbete - som talaren kan känna vad ordet uppnår i den avsedda konstruktionen.

John Shotter: Cultural Politics of Everyday Life, 1993

Socialpsykologen och professorn i kommunikation vid New Hampshire University, John Shotter, avled i sitt hem i England 8 december 2016 vid 79 års ålder efter en lång tids sjukdom. I oktober, bara två månader tidigare, hade han deltagit i en studiedag vid University of Bedfordshire i England kring hans arbete, "John Shotter A day of celebration and performance" anordnad av Gail Simon och med medverkan av Sheila McNamee, Jim Wilson och många andra på plats och via inspelade bidrag: Jakkoo Seikkula, Harlene Anderson, Arlene Katz och Anne Hedvig Vedeler med flera. Att han betytt så mycket för en så vid krets av professionella fick mig att vilja skriva om de starka intryck som hans idéer gjort i mitt arbete, både i möte med människor och i synen på skrivande och översättning.

Den här artikeln bygger på det jag läst, och återvänt till, i den rika flora av böcker och artiklar som John Shotter givit ut. Hans enorma beläsenhet, som inspirerat många att bekanta sig lite mer med några av nittonhundratalets filosofer, går jag i stort sett förbi. Eftersom han främst uppehåller sig vid det spontana språket, snarare än det teoretiska, har jag valt att översätta nästan alla citat till svenska. Att hålla ihop tanke, kropp och rörelse återkommer ständigt i Shotters arbete, och jag tänker att hur mycket vi än utbildar och fortbildar oss som professionella, är vi ändå beroende av språkets genklang i våra egna kroppar. För mig blir det då svenska som gäller.

Den som vill se originaltexten i de arbeten som nämns har möjlighet att hitta de flesta skrifterna på någon av de hemsidor som ägnas hans livsverk. Där finns också otaliga referenser som jag inte har tagit upp här, eftersom jag i första hand vill att författarens egen röst och egensinniga engagemang ska präglade texten – även i översättning.

ETT PODIUM I TEXAS

Jag minns mitt första möte med John Shotter från symposiet *Narrative and Psychotherapy* våren 1991 på Baylor College i Houston Texas. Konferensens tema var att vi som människor formas av de berättelser som finns tillgängliga för oss och att psykoterapi också är en form av berättande. På bänken bakom mig satt Lynn Hoffman, som skrivit böcker om familjeterapins historia, och jag var fascinerad av att få se henne i verkligheten.

I panelen satt, förutom Shotter, Harry Goolishian, Ken Gergen och Tom Andersen, och ord som konstruktivism och social konstruktionism singlar ner från podiet. Att se människan först och främst som social varelse och i andra hand som individ, var gemensamt, men begrepp och resonemang skiftade och det var inte alltid lätt att hänga med. Mitt i teoretiserandet satt John Shotter och talade stillsamt om spädbarns uttryck långt före språket, om rörelser, om rikedom i ömsesidiga uttryck.

(När jag för några år sedan nämnde till John Shotter att vi setts där i Houston, kom han väl ihåg den konferensen: "There I said the F-word" (paus) "Feelings". Han såg mycket nöjd ut vid minnet. Ja, vid den tiden, när språkssystemiskt tänkande höll på att utformas och tillämpas, gavs inte alltid uppmärksamhet till känslor, men för Shotter var det självklart att mänskliga uttryck alltid syresätts av känslolägen.)

Då, 1991, visste jag ju inte att Shotter hade en bakgrund i utvecklingspsykologi med fokus på samspel mellan spädbarn och förälder. Därifrån behöll han ett intresse för Vygotskys utvecklingspsykologi som han ofta hänvisar till i sina skrifter: att barnet gör sina första erfarenheter i nära möten med människor och först därefter utvecklar en egen inre upplevelsevärld (Vygotsky, 1966). Det här citatet i en artikel med det långa namnet *Inside the moment of speaking; In our meeting with others, we cannot simply be ourselves*, är ett exempel: "Barnet börjar själv öva samma slags beteenden som andra övat med avseende på barnet." ... "Därför kan vi säga att vi blir oss själva genom andra och att den regeln gäller inte bara personligheten som helhet, utan även varje enskilda funktion." (Vygotsky, 1966 i Shotter, 2003).

MED TOM ANDERSEN I LOFOTEN

1993 deltog John Shotter i Lofoten-konferensen "Constructed Realities" och jag har saxat ur inledningen till hans presentation där:

Människors "inre liv" är varken så privata, så inre eller så logiska, ordnade eller system-atiska som man har antagit. I stället hävdar jag att det som vi benämner "tänkande" egentligen reflekterar samma etiska, retoriska, politiska och poetiska drag som man finner i människors mellanhavanden ute i världen.

I aktuell kognitiv psykologi liknas tänkande vid kalkylerande, det antas fungera efter vissa i förväg upprättade abstrakta axiom och regler... Dessa regler finns till oavsett individen och utanför individens kontroll. (Shotter, Lofoten 1993, opubl.)

(När jag satt och lyssnade på Lofoten visste jag inte att Shotter många år tidigare sysslat med språklaboratorium där man försökte hitta språkets osynliga grammatikregler.) Jag återgår till citatet:

I det dialogiska och retoriska beskrivning jag vill ge här liknas tänkandet vid att argumentera med andra. Det innebär en process där man kritiserar och rättfärdigar hur ens handlingar "passar in" i ett socialt liv, blir acceptabla eller oacceptabla för andra. Tänkandet äger rum i ord, i talande.

Det betyder inte att sociala objekt är "enbart språkliga" (här brukar folk slå näven i bordet och fråga om jag förnekar att det är verkligt eller inte). I stället betyder det att språkets "retoriska, svarande" funktion är primär, och dess representerande funktion är sekundär, avledd funktion. Jag vill betona språkets materialitet, att det kan "röra" människor och kan påverka deras, och vårt, kroppsliga beteende och att det ibland också finns "motstånd" i arbete, som gör det svårt för oss att göra detta.

I stället för att fokusera direkt på hur vi som individer lär känna objekt och entiteter och världen omkring oss, måste vi intressera oss mer för hur vi först och främst utvecklar och bibehåller vissa sätt att förhålla oss till varandra i vårt talande och hur vi, utifrån dessa sätt att tala, gör vår omgivning begriplig för oss själva. (ibid.)

ORD NÄR DE TALAS

Efter Lofoten-konferensen fick jag tag på den då nyutgivna boken *Cultural Politics of Everyday life*, och upptäckte en guldgruva. För mig var det då den enda skrift i litteraturen kring systemiska synsätt i terapi som gjorde överbyggningen till filosofi, kultur och litteratur – och inte minst till vardagsspråket – och ställde frågor om människan i sitt sammanhang i samhället. Uppmärksamheten riktas genomgående mot "det oförutsägbara flödet av ständigt pågående kommunikativ interaktion mellan människor..."

Vid Taos-konferensen "Beyond the Therapeutic State" i Drammen 2014 nämnde jag för John Shotter att den boken varit min 'bibel' i terapeutiskt arbete. Han såg ut att tänka efter lite, och

sa ungefär att det var nog den enda bok han egentligen hade skrivit, och i det han skrivit senare, hade han fortsatt att utveckla idéerna därifrån.

John Shotter anser att det professionella psykologiska språket har, delvis i strävan att vara icke-styrande, icke-intervenerande avhållit sig något som egentligen är omistligt i mänskligt språkbruk, att 'när jag säger något så är det något jag vill'. När vi bedriver empirisk forskning om människors intima liv och använder de abstrakta termer som hör ihop med våra psykologiska teorier, så koloniserar vi deras liv med våra neutrala, opersonliga ord. Han intresserar sig för ord när de talas, "words in their speaking" och citerar den ryske språkforskaren Bakhtin:

Neutrala ordboksdefinitioner av orden i ett språk bekräftar deras gemensamma egenskaper och garanterar att alla som talar ett visst språk kommer att förstå varandra, men hur ord används i levande talad kommunikation är alltid individuellt och kontextuellt till sin natur.

Därför kan man säga att varje ord för talaren existerar i tre aspekter:

- som ett neutralt ord i ett språk, som inte tillhör någon,
- som en *annans ord*, som hör till en annan person och är fyllt av ekon av den andres yttranden,
- och slutligen som *mitt* ord, eftersom jag handskas med det i en speciell situation, med en speciell plan för det som talas, är det redan mättat med mitt uttryck.

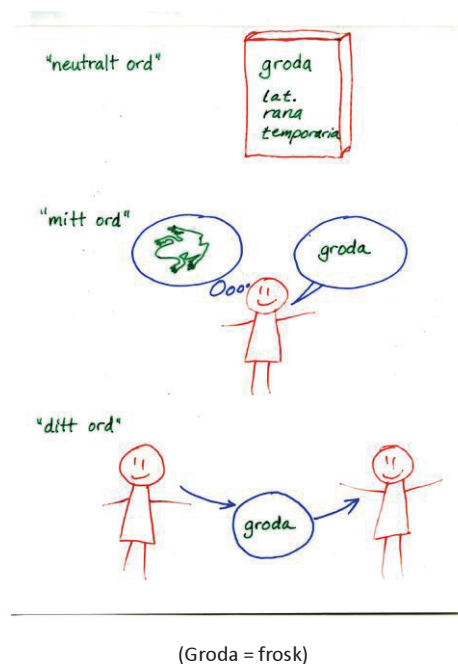
I de båda senare aspekterna är ordet uttryckande, men, vi upprepar, detta uttryck bor inte i själva ordet. Det uppstår vid kontaktpunkten mellan ordet och den aktuella verkligheten, under villkoren i den verkliga situationens betingelser, artikulerade av det individuella yttrandet. Där framträder orden som ett uttryck för någon värderande position av en individuell person. (Bakhtin 1986:88 i *Cult. Pol.* s 24-25)

Shotter fortsätter:

Det är i en talares särskilda användning av ett särskilt ord vid en särskild tidpunkt - som med en snickares speciella användning av ett slag på stämjärnet för att karva ur ett träspån vid ett visst moment i en sammanfogning - som talaren kan känna vad ordet uppnår i den önskade konstruktionen.

För att upprepa Bakhtins kommentar ovan, ett ords mening uppstår inte i själva ordet, utan uppstår i *kontaktpunkten* mellan det ord som används och 'rörelsen' det åstadkommer i förutsättningarna vid dess användning. I denna förlängda, hermeneutiska kunskap är en tillverkningsprocess i arbete. Ja, även att betrakta föremål inbegriper en aktiv psykologisk konstruktionsprocess som innehåller socialt härledd kunskap - inte sant? Ändå upplever vi i nuet att motsatsen är fallet, att i vår "erfarenhet" är det yttre 'objektiva' händelser som orsakar 'subjektiva' effekter. Och vi använder oss av detta i våra teorier om kunskapens natur. (*Cult. Pol.* s 25)

Genast ville jag omsätta dessa nya idéer hemma i Dalarna och bad min dotter Cecilia att göra en illustration till de tre olika aspekterna av ett enda ord. Men vilket ord skulle vi välja? Vi tog 'groda' eftersom det är lätt att föreställa sig och samtidigt något som människor spontant kan ha väldigt olika associationer till. Min bror kom förbi vårt skrivbord och såg fundersam ut: "Nog har jag läst Bakhtin, men jag har aldrig kommit till grodorna". En ögonblicklig bild av att även när vi tror att vi bara förmedlar något från en bok, så lägger vi - ofta som här, oavsiktligen, - till något eget.

NÄR JAG SÄGER NÅGOT ÄR DET NÅGOT JAG VILL

Att både ”mitt ord” och ”ditt ord” har en riktning, ett ärende, till skillnad från det neutrala ordet, bidrog för mig till ett annorlunda lyssnande i samtalen på min mottagning. Jag började ge mer utrymme när någon tycktes söka i det inre efter något som inte ville låta sig sägas, kände mig mer fri att följa med i tempo och riktning, ibland med resultatet att jag rycktes med tills jag balanserade på en liten kant av stolen och behövde hämta andan innan samtalet kunde fortsätta. Bland annat var jag inspirerad av nedanstående uppräknings i *Cultural Politics*...

Vi kommer att instruera oss själva som andra instruerar oss. Men nu måste vi betrakta dessa instruktioner som något som händer i en verklig social kontext av asymmetriska maktrelationer. Således, trots att folk gör en mängd instrumentella saker med varandra i sitt tal, gör de också andra saker. Innan jag fokuserar på detta, låt mig emellertid ge er några andra påminnelser om det instruktiva talets natur. Folk 'pekar ut' för oss ("Se på det här!"), förändrar vårt perspektiv ("Se så här på det!"), 'ordnar' våra handlingar ("Se på modellen först, sedan på pusselbiten.) 'skapar' våra handlingar ("Vänd på den, då kommer den att passa."), 'påminner' oss ("Tänk efter vad du gjorde förra gången. Vad är det du redan vet som är relevant?") 'uppmuntrar' oss ("Försök igen!") 'begränsar' oss ("Var inte för snabb.") 'värderar' åt oss ("Det är inte rätt." "Gör inte det, det är girigt") 'sätter våra mål' ("Försök att sätta ihop de här delarna så att det passar med den där." [pekar på en modell]) 'räknar' ("Hur många kommer att behövas?") gör 'mätningar' ("Kommer det att passa exakt?" "Jämför bara.") får oss att 'kolla' våra beskrivningar ("Är det riktigt?" "Vem är det mer som säger så?" "Vad har du för skäl till att tro det?"

Men i detta, ger talarna röst åt sin instruktion med ett speciellt tonfall, en betoning som, bland annat är formad av hur de ser sig själva inplacerade i relation till den som de riktar sig till. Och tillfälligtvis, yttrar de givetvis uttalade värderingar 'de distanserar sig från oss' ("Gör inte det, det är fel") eller 'de bekräftar vår värld' ("Åh så bra!") och så vidare. Och så vidare för ett antagligen oändligt antal instrumentella funktioner, och om inte oändligt, i varje fall ett stort antal möjliga sociala relationer. (*Cult. Pol. s 132*).

ETT TREDJE SLAG AV KUNSKAP

Mer och mer blev Shotter intresserad av omgivningens roll i människors samspel. Vilken roll spelar samhälle och kultur i det liv och den livsstil som i nuläget utformas i en viss interaktion?

Praktiska frågor av det slaget har lett mig till ett fokus på en speciell slags kunskap som varken är teoretisk eller teknisk utan är en tredje sorts kunskap – den kunskap man har *inifrån* en livssituation, hur man kan förhålla sig inom den. Det är till kännetecknen för denna (kulturellt deltagande) kunskap som jag har vikt det mesta av min uppmärksamhet under senare år.

Den kunskap som finns på bibliotekens hyllor, som grundas på observationer, är retrospektiv till sin karaktär. Där kan vi studera beteende, vad som orsakar en individs rörelser. Vi kan också studera handlande, vilka skäl och motiv individer har för vad de var och en gör.

[Det här gäller]...en tredje slags kunskap, en kulturellt deltagande kunskap, en kunskap om hur man ska vara inom en kulturellt given gemenskap, en kunskap som kommer fram i hur man gensvarar inom det sammanhanget. Det som händer mellan dig och mig är inte bara mitt, och inte bara ditt, utan vårt. Och inte heller bara vårt, eftersom vi måste gensvara till vissa företeelser i vår omgivning. Den kunskapen är av föregripande, prospektiv karaktär, och har att göra med hur en person spontant gensvarar på det en annan gör. Personens gensvar kan inte ses som helt och fullt eget, eftersom svaret delvis formas av den andras handlande. Även den första personens handling är formad av den gensvarande personens närvaro. (*Shotter: Backing Away s. 8*).

Hela detta skeende betecknas av Shotter som ”joint action” som vi översätter med ’förenad handling’. Dessutom äger detta handlande och gensvarande rum i en omgivning som också bidrar till vad som sägs och görs. I detalj blir det alltså ett unikt förlopp, som händer för första och sista gången, eller som Shotter säger någonstans: att det kan komma att hända ’en andra första gång’. Och, till skillnad från kunskap om orsaker och motiv så innehåller den här kunskapen en moralisk aspekt. Både handlingar och gensvar är beroende av den kultur skeendet formas i, hur det passar in eller inte passar in.

JOINT ACTION – FÖRENAD HANDLING

[Åstadkommandet av] "förenade handlingar" skapar *oavsiktliga konsekvenser*, dvs resultat som inte avsågs vare sig av *dig* eller *mig*, men som faktiskt är *våra* resultat. Emellertid, eftersom de inte kan spåras till avsikterna hos någon speciell individ, tycks det *som om* de har en 'given', 'naturlig' eller 'utifrån förorsakad natur', dvs, de är *verkliga* i betydelsen att de är oberoende av önskingarna eller uppfattningarna hos någon av de speciella individer som är indragna. (*Cult.pol s 47, kursiveringar i originalet*)

Jag citerar vidare ut Shotters bidrag till Lofoten-konferensen 1993:

...Men, som jag sagt ovan, det öppnar möjligheten att många aspekter av våra inre, mentala liv inte är våra egna - för dess "material", det som jag har upplevt, blivit medveten om osv. vid olika tidpunkter av mitt liv... I detta avseende är våra mentala liv varken helt under vår egen kontroll, inte heller fyllda vid vårt eget material. Som vardagslivets röra så tycks våra inre liv också bestå av ett mångrostat kaos.

... Det här har särskild betydelse för "förenad handling", som inte initieras av en enda individ eller finns färdig inom någon av de deltagande. Trots det är det handlandet "strukturerat", det har vad man kan kalla en "grammatik", det "inbjuder" bara en begränsad krets av nästa möjliga händelse. Situationen är inte din eller min, den är "vår" även om jag ger mina bidrag. Trots det kan jag känna att jag lever inom din verklighet, och du kan känna att du lever inom min verklighet. Det är sådana situationer som människor strider om. (*Shottes, Lofoten 1993, opubl.*)

Den sista meningen, "det är sådana situationer som människor strider om" hamnade rakt in i min dåvarande vardag på familjerådgivningskontoret. Jag tänkte på föräldrar i konflikt som sårar varandra och sina barn bortom sans och förnuft, ibland till och med ser det, utan att kunna byta spår. Känslan de uttrycker av att ha gjort sitt bästa, men - så blev det så här i stället. Att vara säker på sina egna goda avsikter och "allt jag gjort för oss" och inte känna igen sig i resultatet, nuet. Känslan: "jag vet att det här inte var vad jag ville, alltså är det du som ställt till det för oss." En parkonflikt som polariseras, liksom av sig själv, det som inte är mitt, är naturligtvis ditt!

Jag försökte ta mig in i Shotters svårfångade resonemang om samtalssituationen, det "interaktiva momentet" en term han hämtade från Sheila McNamee. Jag återvänder till ännu ett citat från Lofotenkonferensen. (Samma tankar återkommer i ett antal av Shotters senare skrifter, att jag citerar från det här opublicerade manuskriptet beror på att det är en koncentrerad sammanfattning, som jag haft glädje av att återvända till):

För det är i den situationen ... som allt av betydelse för oss inträffar; det inträffar vid gränsen, eller i mellanrummet, mellan ett yttrande och nästa, som är en respons till det. Det är därför som vi, i detta sätt att tänka, är mycket mindre intresserade av mönster i "redan utsagda ord" och mycket mer intresserade av "ord i sina uttalanden". Och i det att vi formulerar våra yttranden måste vi ta (etiskt och politiskt) med i beräkningen de tänkta "rösterna" från andra omkring oss.

... Varje yttrande (i vid mening) kan ses som en respons till tidigare yttranden inom en given sfär. Varje yttrande avvisar, bekräftar, kompletterar och bygger på andra yttranden och på något sätt tar med dem i beräkningen.

...Överbryggandet av gapet mellan ett yttrande och dess svar formar en levande (och inte bara mekanisk) relation av något slag: dvs om vi tar två yttranden "Livet är gott" och "Livet är inte gott" så är det ena bara en logisk negation av det andra; det finns ingen dialogrelation mellan dem. Men, när de yttras av olika röster i en dialog, uttalar det andra yttrandet en motsättning med det första - en relation som värderas på ett helt annat sätt. (*Lofoten, ibid*).

För mig vidgades rymden kring det fria, sökande samtalets möjligheter. Att ana ett "mångrostat kaos" i det ansikte som just möter min blick och viker undan. Att ha tålamod med mitt eget sökande i att lyssna, i att gensvara. Jag återvände till Shotter och hur han refererar Gibsons tankar om "ekologisk perception" och "tillåtna formuleringar" och om själva varseblivandet om en aktiv handling:

Varseblivning är en prestation av individen, inte en uppenbarelse i hans medvetenhets teater. Det är att "förbli i kontakt" med världen, ett upplevande av något snarare än att ha upplevelser. ...Varseblivning är inte en

mental akt, inte heller är det en kroppslig akt. Varseblivning är en psykosomatisk akt, inte av en själ eller en kropp, utan av en levande observatör. (*Cult pol.* s 85)

I samma andetag invänder Shotter mot att Gibson nöjer sig med att en varseblivning är möjlig i den upplevandes omgivning, och *inte* tar upp allt sökande och testande som en individ är upptagen av för att kolla om varseblivningen uppfattas som *begriplig* och *legitim*. Jag kommer att tänka på ett exempel på hur begriplighet och legitimitet kan förändras: Under min psykologutbildning sågs det att höra röster som ett allvarligt tecken på psykisk ohälsa. Numera finns möten och nätverk för människor som hör röster, och deras erfarenheter och kunskaper kan berika behandling och forskning.

PRAKTIK ÄR INTE ATT TILLÄMPA TEORI

En av de böcker som John Shotter har givit en andra chans är *Conversational Realities* från 1993. 2008 kom den ut som *Conversational Realities Revisited*. Där ger han en snabb överblick över sin lärdomsresa:

Från en samhällsvetenskaplig början med psykologi, och till sist (och lyckligare) ha landat inom kommunikation, hade jag längs vägen gjort ett antal nya starter: råttpsykologi, behaviorism, matematisk psykologi, datorsimulering, utvecklingspsykologi, social-psykologi, kommunikation och så vidare. Inom denna odysse blev det social konstruk-tionism som varade längst. Dess ställningstagande att ord inte har mening *i sig*, inte heller får de mening bara av att uppträda *i en kontext*, att det inte heller bara är en fråga om talarens *intention*, utan man gör gällande att mening skapas, av, med och för människor i deras samverkande möten med varandra, alla är viktiga ställningstaganden.

Men nu när jag har 'gått i pension' från det akademiska livet, och äntligen valt att arbeta mer med praktiker, med folk som måste möta nya och unika villkor varje dag, och som måste handla 'här och nu' för att göra det som för dem syns vara till det bästa, nu ser jag mig mer kapabel att klarare uppskatta deras behov. Som konsekvens av det tänker jag nu att mycket mer behöver sägas. Allmänna ståndpunkter räcker inte. Praktik är *inte* en fråga om att tillämpa teorier! Och att stärka och utveckla bättre verksamheter är inte bara en fråga om att upptäcka bättre teorier! Betydligt mer komplexa angelägenheter står på spel. (*Conv. Real. Revisited* 2008)

I Shotters samarbete med Tom Andersen, kan man spåra det där intresset för praktiken inom människovårdande arbete. I en artikel från TAOS-konferensen *Constructing Worlds* i Köpenhamn 2009, *Movements of Feelings and Moments of Judgement*, refererar Shotter Tom Andersens beskrivning av sina vägval i arbetet. Shotter hänvisar bland annat till Per Jensens intervju med Tom i boken *Innovations in the Reflecting Process*.

”...DET KÄNDES FÖR OBEHAGLIGT ATT FORTSÄTTA”

Teckning Sverker Lund, med tillåtelse.

Det har varit mycket intressant att försöka klargöra vad som fick mig att gå in på en väg och inte en annan. Om det ska kallas 'val' så har valen varit emotionella. ... Det har varit väldigt få rationella val. Det har också varit intressant att notera att de flesta valen har inneburit att sluta med något och säga 'jag kan inte längre ta den där vägen'; jag måste komma ur det där, det kändes för obehagligt att fortsätta. Det är intressant; valet var inte att följa vägen, utan att lägga av med något. (*Andersen, 2010 i Shotter: Movements 2010*).

Underrubriken på Shotters artikel där han skriver om Tom Andersen är *Towards an Ontological Social Constructionism*. Ordet "ontologisk" antyder att Shotter ser det han kommer fram till i artikeln gäller själva varandet, inte bara teorier. Han skiljer på svårigheter som kan bearbetas som problem och lösas med rationella och metodiska överväganden och på en annan sorts svårigheter med att orientera sig eller svårigheter att relatera, nya okända, unika omständigheter som blir oklara för oss.

Det sättet att se på social konstruktionism utgår inte från stillasittande tänkare som bearbetar inre mentala representationer utan har mer att göra med att känna sig fram när man rör sig i världen. Han [Tom] skriver om "ett landskap av möjligheter, inte förverkliganden".

För, som jag ser det, kan vi inte välja hur vi ska handla i de nya och unika situationer vi möter i vårt dagliga liv, vi kan inte planera en lämpligåtgärdslista.

Och jag kommer att ta utgångspunkt i Toms reflexioner ... om utvecklingen i hans egen praktik, eftersom, som jag tänker hävda, de fångar precis hur framväxande omvandlings-processer i en verksamhet som rör mänskliga relationer kan te sig. Eftersom det att i en viss situation handla på bästa sätt, är inte något som vi kan bestämma helt på egen hand. Vi måste vända oss till den nu nya situationen som vi har valt att relatera till, och öppna oss inför att spontant gensvara till den. Om vi kan göra det, kan vi finna att diverse avgörande händelser kan inträffa helt spontant i de komplexa processer som är i rörelse vartefter alternativ dyker upp. (*Shotter: Movements... 2010*)

FRÅN ORSAKER TILL MENINGSFULLA KÄNSLOR

I tidskriften *Context* skriver Shotter 2015 artikeln *On being dialogical: An ethics of 'attunement'*. Han riktar en uppmaning till att lyssna på människor som de unika varelser de är i stället för vad vi antar att de är när vi sorterar in dem i någon diagnostisk kategori. Han binder samman tankar från den moderna psykologins grundare William James, för hundra år sedan, Nora Batesons film om sin far Gregory Bateson, och Trevarthens spädbarns-observationer. Jag uppskattar särskilt att han även tar upp risker och förluster med att, som professionell, öppna sig själv som en dialogisk varelse. Och för mig sluts cirkeln i mina minnen av John Shotter när han i artikeln citerar Lynn Hoffman, någon som där i Houston för många år sedan, från att ha varit 'ett begrepp', plötsligt var en person som satt bakom mig och lyssnade på honom. Här är ett citat från *On being dialogical*:

Som mänskliga varelser lever vi inte bara i världen, vi består av den; våra kroppar är inte bara passiva mottagare av stimuli från en yttre värld; snarare (åtminstone från början) är vi intonade till våra omgivningar eftersom vår varseblivning aldrig bara är ett objektivt faktum; vad vi uppfattar är alltid meningsfullt genom att vi förnimmer en "shaped and vectored sense of the space of possibilities" (Shotter, 2003, p. 387; Stern, 2010) "en formad och riktad känsla av möjligheternas område" för att kunna fortsätta att röra oss där. Till exempel så 'inbjuder' andras leende oss att le tillbaka, vi vänder blicken åt det håll som andra tittar åt, vi märker en 'fråga' i en talares tonfall, vi låter oss hejdas när andra tar i på skarpen, blir illa till mods om de rynkar pannan och så vidare. Omedelbart betyder deras uttryck något för oss och vi visar det med våra spontana gensvar till dem.

Det innebär att byta fokus, till innebörden i det vi märker av (åtminstone inledningsvis) i våra kroppar, bort från det som upptar våra tankar – som de rationella professionella aktörer vi anser oss vara när vi försöker bena ut och förklara orsakerna till det vi gör; det är en av de många omsvängningar vi måste göra, om vi verkligen vill tillåta oss att, återigen, bli de dialogiska varelser vi var när vi föddes. (*Context, 2015*)

ATT KREATIVT SNUBBLA OMKRING I ORD

I avslutningen av det seminarium som hölls University of Bedfordshire i oktober 2016 "John Shotter: A day of celebration and performance" hade huvudpersonen något han ville betona. Han invände mot att han hade setts som om han var emot vetenskap. I stället ville han markera att de naturvetenskapliga tankemönstren inte är användbara för att studera mänskliga förhållanden. Den här artikeln får avslutas med en glimt av samtalet med Sheila McNamee, professor i kommunikation vid University of New Hampshire.

John: Jag är inte emot vetenskap, absolut inte, Det som har hänt inom vetenskap, särskilt de senaste åren det är makalöst. Det jag är emot, det är strävan att försöka överföra experimentell laboratoriefysik in i vanligt folks vanliga, vardagliga liv...

För mig har det här varit överväldigande, verkligen. Till att börja med trodde jag ju inte att så många människor skulle komma. Jag trodde inte att så många människor skulle, så att säga "get it". Att få tag på det som det här gäller är inte enkelt.

Sheila: Jag hör det sägas här, att ditt sätt att skriva och tala gör det möjligt att "get it". Det är ett annorlunda sätt att skriva och tala.

John: Ja det här är vad jag har skrivit om helt nyligen, i boken "Speaking, Actually" talande i alla dess variationer, ansikte mot ansikte... Sheila, jag vill ta upp ett annat citat som jag tror har förknippats med mig, men jag tror att det var Barnett Pearce som formulerade det: Jag pratade med John Shotter och han sa.. ...

Sheila: "Vad menar du, John" och du svarade "Jag vet inte, jag har inte pratat färdigt än".

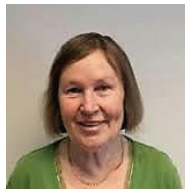
John: Just det. Jag vet inte om jag faktiskt har sagt så.

Sheila: Fakta eller fiktion spelar ingen roll, det är en härlig beskrivning av hur det är att prata med dig!

John: En annan fras jag har använt, "att kreativt snubbla omkring i ord", och veta att det finns en mening att uttrycka, men inte vara helt säker på att lyckas att uttrycka den. Som när vi pratar om Samuel Beckett, det är inte lätt att säga vad det som sägs [i dramat] handlar om, men allt viktigt finns där, mellan aktörerna.

Å andra sidan, Beckett skrev faktiskt något litet om själva uppgiften att skriva. Jag gillar det där lilla stycket: "Try, Fail, Try again, Fail better". (Länk John Shotter och Sheila McNamee dialog, hämtad från Youtube)

Kerstin Hopstadius
psykolog, psykoterapeut
Dendron psykologsamtal
Epost: kerstin@hopstadius.se
www.kerstinhopstadius.se

Referenser

- Andersen, Tom I Tapio Malinen, Frank N Thomas, Scot J Cooper (2012). *Masters of Narrative and Collaborative Therapies The Voices of Andersen, Anderson, and White: The Influential Voices of Three Master Therapists*. Routledge
- Shotter, J. (1993). *Conversational realities: constructing life through language*. London: Sage.
- Shotter, J. (1993). *Cultural politics of everyday life: social constructionism, rhetoric and knowing of the third kind*. Buckingham: Open Univ. Press.
- Shotter, J. Moving on by backing away I Yancy, G. & Hadley, S. (red.) (2005). *Narrative identities [Elektronisk resurs] psychologists engaged in self-construction*. London, UK: Jessica Kingsley Publishers.
- Shotter, J. (2008). *Conversational realities revisited: life, language, body and world*. (2nd ed). [Chagrin Falls, Ohio]: Taos Institute Publications.
- Shotter, J. (2010) Movements of Feeling and Moments of Judgement: Towards an Ontological Social Constructionism* In *International Journal of Action Research*, 6(1), Shotter ISSN 1861 1303 (print), ISSN 1861-9916 (internet) Based on a paper presented at Constructing Worlds conference, Taos Institute and MacMann Berg, 20th - 23rd August, Denmark, 2009.
- Shotter, J.(2015) On being dialogical: An ethics of 'attunement' I *Context* 137 Februari 2015.

John Shotter och Sheila McNamee dialog, hämtad från
<https://www.youtube.com/channel/UCS63sRfLoWlpUiYTUJB7XKQ>

Många av John Shotters artiklar finns tillgängliga på <http://www.johnshotter.com/> och <https://unh.academia.edu/JohnShotter>

En utgåva av artikkeln er publicert i Sftt 1-2017 (Svenske familierapiforeningens medlemsblad.) Her noe tillempet for Metaforum.

SYSTEMISK QUIZ

1. Hvem skrev: «The tree of knowledge – Biological Roots of Human Understanding» (1992)?
2. Hvor i Norge hadde Ludwig Wittgenstein (1889-1953) en hytte?
3. Hva regnes som overnevntes viktigste verk?
4. Hvilken filosof forbindes med «Det kategoriske imperativ»?
5. Hva handlet Juklerød-saken på 1980- og 1990-tallet hovedsakelig om?
6. Hvem skrev boken: "Foundations of Family Therapy: A Conceptual Framework for Systems Change" (1981)
7. Hvem ga ut "Si at vi har hele dagen» i 2014?

Svar på side 49

Skal barn på 0-3 år ha hyppig overnatting hos samværsfedre? Nye forskningsresultater.

Fra Henrik Hammerhei Slevigen, organisasjonen MannsForum, har redaksjonen mottatt informasjon om nye forskningsresultater på delt bosted og overnattingssamvær for barn fra 0-3 år som han ønsker å gjøre familievernet og andre aktuelle instanser oppmerksomme på.

Jfr. referat ved Jarle Svardal, fra organisasjonen Mannsforum sitt møte på Litteraturhuset sist høst. Metaforum 4-2016. «Delt bosted – Barnets beste?»

Slevigen ved Mannsforum viser til følgende undersøkelser og forskning:

«Skilsmissebarn med delt bosted har det best» fra forskning.no og siterer fra det følgende intervjuet med forsker Malin Bergström: "Nå forsker Bergström videre på hvordan treåringer i separerte familier har det. Resultatene peker så langt i samme retning som for de eldre barna. - Altså ser det også ut til at de svenske forskerne finner at også for barn fra 0-3 år ser overnatting hos far og delt bosted til å være positivt for barnets utvikling, konkluderer han.

Slevigen henviser også til et nytt forskningsstudie av Fabricius & Suh (Desember 2016) som er omtalt i en helt ny artikkel i Forskning.no (mars 2017) «Skal barn på 0-3 år ha delt bosted og hyppig overnatting hos samværsfedre»? Studien ser på effekten av å ha mye overnatting hos både mor og far etter samlivsbrudd. Studiet demonstrerer viktigheten av overnatting hos far for barn som er under 3 år, legger Slevigen til. Forskerne fant at barna som var mye sammen med sin far på dagtid som små, men uten å overnatte der, ikke hadde et like bra forhold til begge foreldrene da de nærmet seg voksen alder, skriver forskning.no. De barna som hadde det beste forhold til begge sine foreldre og best psykisk helse, var de som hadde overnattet like mye hos hver av foreldrene mens de var små. Funnene var de samme uavhengig av om foreldrene hadde et høyt eller lavt konfliktnivå de første fem årene etter skilsmisse eller samlivsbrudd.

Slevigen har tilføyd følgende: *Nora Blaesvær ved FHI og BUFDIR er opplyst om studiet og skal inkludere den i den systematiske oversikten over forskning på delt bosted som kommer juni 2017.*

Forskerne skriver i sammendraget til studiet:

"Skal barn på 2 år og yngre ha hyppig overnatting hos samværsfedre? Dette har vært gjenstand for mye debatt hos psykologer, men det har eksistert lite data. I motsetning til noen tidligere funn, fant denne studien langvarige positive effekter for begge foreldre-barn-relasjonene (mor-barn og far-barn) forbundet med overnattinger i begge foreldrenes hjem: (a) studiet viste også positive effekter for barn med opptil like mange overnattinger i begge foreldrenes hjem, (b) for både den langsiktige mor-barn og far-barn-relasjoner, og (c) både når barna var 2 år gamle, så vel som når de var under 1 år.

Studiet kontrollerte for en rekke variabler som: påfølgende foreldretid med fedre i barndommen og ungdomsårene, konflikt mellom foreldre i inntil 5 år etterpå, utdanningsnivå til foreldrene, barnas kjønn og alder ved separasjonen osv. Likevel besto de positive effektene på barns velbefinnende og psykiske helse.

Selv om funnene i studien ikke etablerer kausalitet gir funnene i studien imidlertid sterk støtte til at retningslinjer fra familievernet bør oppfordre foreldre til samværsordninger som sikrer at både spedbarn og småbarn har hyppige overnattinger og foreldretid hos både far og mor.

De positive funnene som ble observert for barns psykiske helse ved overnatting hos far er konsistente med en rekke tidligere studier som viser at fedre som er mer delte omsorgsløsninger for barna sine når de er under 3 år også har et bedre langvarig forhold til barna sine og bedre foreldreegenskaper (Magill-Evans, Harrison, Rempel, & Slater, 2006; Sameroff, 2010; Worobey & Brazelton, 1986)

- Tidlig overnattingssamvær bidrar til å opprettholde en regelmessig kontakt mellom far og barn, noe som er av stor betydning, sier professor i psykologi Frode Thuen til forskning.no om studiet.

Slevigen peker på en SSB rapport fra 2015 som viser at 21% av norske samværsfedre ikke har samvær med barna sine en vanlig måned. Ifølge Slevigen viser beregninger basert på denne fedrerapporten (SSB, 2015) og SSB tall fra 1.januar 2016 (familie og husholdninger) at dette utgjør 46 000 norske barn¹ som ikke ser pappaen sin en vanlig måned

Henrik Hammerhei Slevigen med sønn
henrikslevigen@gmail.com

¹Referanse til fotnote "Beregninger viser at ca. 46 000 barn ikke får se pappaen sin en vanlig måned."..
(Slevigen har sendt Metaforum beregningene i eget vedlegg som kan oppgis på forespørsel).

Redaksjonens tilføyelser.

Tekstene over er tatt direkte fra innsender og vi har ikke gått inn og sjekket alle referanser til de nevnte forskningsrapporter og artikler, så de står for innsenders regning. Gå inn og les selv.

Diskusjonen om disse spørsmålene rundt delt bosted fortsetter - og foregår på mange arenaer - for tiden. Vi synes det er viktig å videreformidle dette - for familierapifeltet, og særlig for familievernkantorene som har et spesielt ansvar for megling ved samlivsbrudd. Vi gir derfor noen flere referanser – som grunnlag for egne meninger.

- Forskning.no 30.1 2017. Skilsmissebarn med delt bosted har det best ved journalist Anne Lise Stranden:
... Barn som bor vekselvis hos mor og far etter samlivsbrudd har det nesten like bra som barn som bor med begge foreldrene. De har det betydelig bedre enn barn som bare treffer den andre av foreldrene iblant, viser svensk studie.
- Vi viser også til et innslag i TV2-nyhetene 14. febr. – som finnes på web: NY SVENSK STUDIE: Skilsmissebarn som bor like mye hos mor og far, har det best, ved Catrine Eide. Et innslag med utgangspunkt i at forskere fra Karolinska instituttet i Sverige og Universitetet i Stockholm har analysert flere store svenske studier av skilsmissebarn og kommet frem til at barn med delt bosted har det best. Der psykolog og leder for Homansbyen familievernkontor i Oslo, Yvonne Severinsen bl.a. sier:
... Det er ikke overraskende at barn profiterer på å ha et nært forhold til begge foreldrene. Men for at en 50-50-fordeling skal fungere bra for barnet, bør foreldrene samarbeide godt.
- Dagbladet, Meninger; 20. februar 2017. Delt bosted fører til færre konflikter ved Henrik Hammerhei Slevigen, (pappa og masterstudent på BI)
- A-debatt 3. mars 2017 Et moderat forslag om delt bosted: Unødvendig og uheldig. Agnes Andenæs, professor, Psykologisk institutt, Universitetet i Oslo, Peder Kjøs, psykolog og forfatter, Odd Arne Tjersland, professor, Psykologisk institutt, Universitetet i Oslo
- Jfr. også et diskusjonsinnslag på P2 9. mars: «Uenighet om delt bosted», en debatt med bl.a. Henrik Hammerhei Slevigen fra Mannsforum, Geir Jørgen Bekkevold (KRF) og professor i psykologi Odd Arne Tjersland, der sistnevnte bl.a. påpeker viktigheten til å ta spesielle hensyn til utfordringene ved situasjoner der det er et høyt konfliktnivå mellom foreldrene.
- A-debatt – 30 mars 2017: Frode Thuen kommer med gjentatte usannheter om delt bosted Maren Sand Helland, forsker og psykolog, Folkehelseinstituttet (FHI), Tonje Holt, forsker og psykolog, FHI, Trine Eikrem, psykologspesialist / stipendiat Bufetat / FHI.
<http://www.aftenposten.no/article/ap-618233b.html>

Alle henvisninger ligger lett tilgjengelig på nettet – med mange nye linker til andre innlegg om saken. Se også NFFTs facebooksider.

Gå inn og les - og send oss gjerne erfaringer og synspunkter på dette tema. – Metaforumredaksjonen

Bokomtale:

Barn og unge i psykoterapi 2. utgave

Gyldendal forlag 2016

Hanne Haavind og Haldor Øvreeide (red.)

Et omfattende verk fordelt på to bind med hele 21 kapitler og totalt 26 bidragsyttere. Dette er en ny utgave av den snart ti år gamle med samme navn. Naturlig nok er denne utgaven oppdatert og utvidet i forhold til den første. Fokus er barn og unge, men det er kunnskap og erfaring fra et vidt spekter som presenteres i dette verk. Med totalt 649 sider er ikke dette en bok man setter seg ned i sofaen en kveld for å lese, men som oppslagsverk, og en ressurs for å forstå og få oversikt over ulike behandlingsmetoder er den som en skattkiste å regne.

Å gi en oversikt i en omtale som denne er vanskelig for detaljrikdommen og variasjonen er så stor. Jeg må velge ut noe vel vitende om at veldig mye da blir forbigått i stillhet. For terapeuter på leting etter inspirasjon og innføring i behandlingslandskapet er det mye å hente i de to bøkene. Kanskje ikke så rart når de fleste (om ikke alle) forfatterne er erfarne veiledere, skribenter og lærere. Når det er sagt er det en behandlingsnær bok. Ofte blir jeg som leser invitert inn i den komplekse verden til familier, foreldre og barn og får ett innblikk i hvordan deres utfordringer kan møtes ved de ulike tilnærmingene og tilbudene. Som eksempel vil jeg nevne kapittel 4 i bind 1, som handler om barnets perspektiv på skilsmisse og samlivsbrudd. Forfatteren belyser kompleksiteten barna lever i og hvordan vi som behandlere må handle med klokskap og varsomhet for å ikke gjøre vondt verre når vi er ivrige etter å hjelpe barna. Både lavterskeltilbud og spesialtilbud, slik som barnehuset blir beskrevet.

Haavind og Øvreeide har som mål å slå et slag for en engasjert og hensiktsmessig behandling. I så måte har de valgt ut bidragsyttere som utvilsomt brenner for det de jobber med og har spisskunnskap om. Som familieterapeut var det godt å se at barn og unge blir sett i relasjon til sin familie og øvrige relasjoner og ikke kun individuelt behandlet. Boken gir tips til å få til konstruktive og gode samtaler i vanskelige situasjoner. Inntrykket er også at forfatterne står for at behandling må komme i gang og at utredning i seg selv ikke er godt nok. Jeg noterer meg også holdningen er at behandling skjer i samskaping med den unge og familien.

Kapitlenes omfang er store nok for å fange interesse og nysgjerrighet og i noe grad kan føre til at terapeuter vil prøve ut metodene som beskrives, men jeg vil tro at de aller fleste vil trenge mer lesing og gjerne undervisning og øvelse før flere av metodene kan settes ut i klinisk arbeid med tillit og gode resultater. For erfarne terapeuter vil lesingen skape refleksjon og viktige innspill i en klinisk hverdag.

Jeg hadde nok ønsket meg en litt mer systematisk oppbygging av boken siden jeg finner enkelte kapitler å beskrive behandlingstilbud og behandlingssystem mens andre beskriver konkrete behandlingsmåter, men redaktørene har valgt å sortere kapitlene etter bokstavrekkefølge. Riktig nok gjør det ikke så mye i en bok som de færreste vil lese fra begynnelse til slutt i den rekkefølge de kommer, men jeg vil allikevel foretrekke logikk ut fra tematikk. Bøkene har gitt meg en større forståelse for de behandlingsformer som jeg ikke kjente så godt og noen av mine fordommer ble tydelige mens jeg las. Flere av dem har jeg fått avkreftet og dermed latt gå. For eksempel fikk jeg se hvordan en PMTO terapeut tilpasser behandlingen til den enkelte familie i større grad enn hva jeg hadde sett for meg i et manualbasert behandlingsopplegg.

Rune Zahl-Olsen

"TØFFE VALG – I gode og onde dager"

Redaksjonen fikk lyst til å presentere Rune Zahl-Olsen, en av våre mest trofaste bokomtalere. Et engasjement og en innsats vi setter stor pris på.

Og med dette vil vi også gjøre Metaforums lesere oppmerksomme på en bok som hittil har gått våre sider for nye bøker hus forbi: "Tøffe valg" (2014) - fordi den aldri kom oss i hende.

Boken er på 180 sider og en smakebit på 32 sider kan leses via hjemmesidene til forlaget Proklama.

Anmeldt i Fokus på Familien nr. 3-2015 av Marianne Bie

Metaforum red.

“Tøffe valg er for deg som lever i et forhold og som har planer om at samlivet skal vare.

I Tøffe valg møter vi sju par som alle deler sin historie på godt og vondt. Det handler om levd liv, delt åpent og ærlig fra hjertet. Historiene er tematisert og dekker til sammen svært mye av de aller vanligste utfordringene parforhold møter på gjennom et varig samliv.

Rune Zahl-Olsen har en master grad i familieterapi og er profesjonell innenfor sitt fagfelt, men han er mer enn det. Han er tilstedeværende familiefar til tre tenåringer og ektemannen til Agnes gjennom 20 år. Han lever det han lærer og han mener det han sier. Dette gjør Tøffe valg til noe mer enn en fagbok.”

(Fra forlagets omtale)

Omtale: - *En aktivitetsbok.*

Nå bor jeg to steder er en praktisk arbeidsbok for barn mellom 4 og 10 år som flytter frem og tilbake mellom to bosteder. Hensikten er å støtte tilpasningen og fremme samarbeidet mellom barnets omsorgspersoner på de to bostedene.

Boken er laget av den kjente terapeuten Ben Furman og illustrert av Sami Myllyniemi. Den inneholder en veiledning for voksne med en rekke ideer til hva man kan gjøre for å støtte barnet og bidra til tilvenningen til delt bosted. Den har også en instruksjon for barnet. I tillegg er den en aktivitetsbok som barnet kan skrive, tegne og fargelegge i. Ved å løse de praktiske oppgavene i boken sammen med barnet kan omsorgspersonene bidra til å gi barnet en økt trygghetsfølelse, samtidig som den gir alle parter nyttige råd og en oversikt over praktiske ting å ta hensyn til og huske på, som hvem bor sammen med hvem og hva skal jeg huske på å ta med meg fra det ene til det andre bostedet. Hvilke spesielle regler finnes de forskjellige stedene, osv.

Boken er positivt vinklet, med spørsmål som: *hva kan gjøre meg glad igjen hvis jeg er sur ... Hva liker jeg best å gjøre ... Hva er bra for meg ...*

En praktisk og rimelig investering, til hygge og nytte, i en ofte utfordrende hverdag.

Metaforum red.

Gyldendal Norsk Forlag – 2017

Ben Furman: Psykiater, psykoterapeut, trainee i løsningsfokusert psykoterapi, og forfatter fra Finland. Han står bak en rekke bøker rettet mot barn og de som har med barn å gjøre - og andre bøker med løsningsfokusert tilnærming til terapeutiske utfordringer.

Skriv til oss:

Dine meninger kommer ikke på trykk uten at de blir sendt, hit eller til andre fora. Si hva du ønsker at vi skal fokusere på. Send gjerne ideer, kommentarer, ros og ris. Fortell oss om store og små hendelser og begivenheter fra arbeidsplass og fagmiljø. Vi tar imot bilder, dikt, petiter, essays, artikler og innlegg til debatt, samt referater fra seminarer og workshops, og bokanmeldelser.

Send oss også bøker som ønskes omtalt. De kommer ikke alltid hit av seg selv. Redaksjonen går igjennom alt vi får tilsendt, og veileder gjerne frem til ønsket resultat. Metaforum er en treningsarena for nye skribenter, i tillegg til et forum for mer erfarne formidlere. Dette er en profil vi ønsker å opprettholde og utvikle videre.

*Vi hører gjerne fra dere. Kommunikasjon med leserne er viktig for oss.
Vennlig hilsen Metaforumredaksjonen.*

*

Annonse:

Utdanning i EFT parterapi

med klinisk psykolog **Jette Simon** fra København og Washington.

36 års erfaring i terapi med par. Sertifisert Trainer fra ICEEFT.

Undervisningen foregår på dansk/norsk.

Externship (grunnkurs)

Arrangeres 29.05 - 01.06.17 på Bristol i Oslo

Kr 12.000 inkl. lunsj og kursmateriell

Core Skills 1-2 (påbyggingskurs)

Arrangeres 28.08 - 31.08.17 på Bristol i Oslo

Kr 12.000 inkl. lunsj og kursmateriell

Core Skills 3-4 (påbyggingskurs)

Arrangeres 07.11 - 10.11.17 på hotell Opera i Oslo

Kr 12.000 inkl. lunsj og kursmateriell

Master class (fordypningsworkshop)

Arrangeres 01.09.17 på Bristol i Oslo.

Tema: Emosjonsfokusert terapi med familier

Kr 2.500 inkl. lunsj og handouts

For mer informasjon og påmelding: www.eftparterapi.no

NORDISK KONGRESS PÅ ISLAND

Meeting in the Middle

Family Therapy: Pathways Towards
Reconciliation

Reykjavík Iceland

31.05 – 03.06.2017

The board of the Icelandic Family Therapy
Association warmly welcome you to the
11th Nordic Family Therapy Congress:

Our aim is to open the best possible meeting
point for all of us where you can take the
most interesting part of therapy home with
you to develop and empower your own way
of doing therapy. We hope you will have the
most enjoyable meeting in our wonderful
country. We trust that you will return home
filled with energy and hope for your
professional and personal life. All this we can
do together where we meet in the middle,
share our knowledge and wisdom, enjoy
each others company and the beauty of this
island in the middle of the Atlantic ocean.

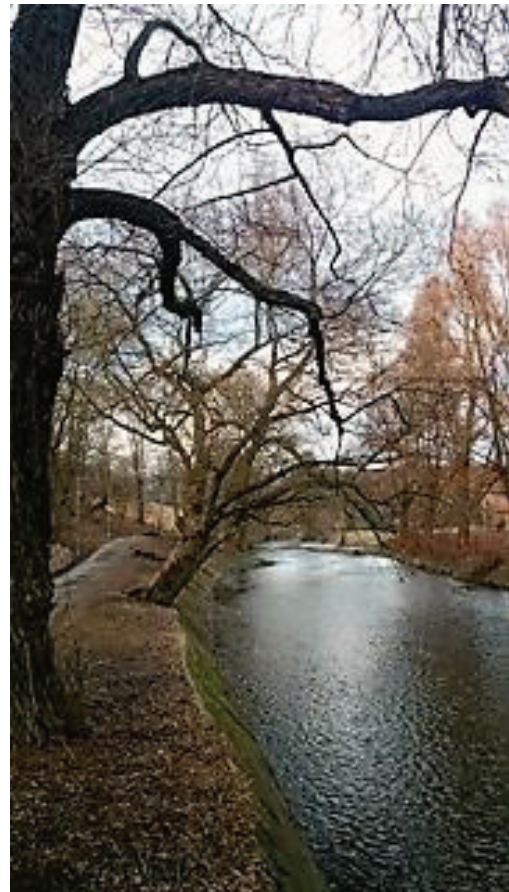

Félag fagfólks í fjölskyldumeðferð

<http://nordiskcongress2017ice.is/>

Se også www.nfft.no og våre facebooksider

Ta en pause og nyt våren ...

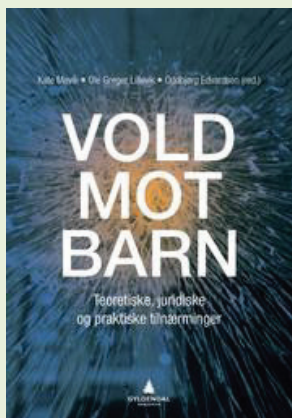
Bilde: Ragnhild Norwich

Svar på quiz s. 43

1. Humberto Maturana og Francisco J. Varela
2. Skjolden – Luster
3. «Tractatus Logico filosoficus»
4. Immanuel Kant (1724-1804)
5. Arnold Juklerød sloss for å få fjernet sin psykiatriske diagnose.
6. Lynn Hoffman. Amerikansk bl.a. artikkelken "Beyond power and control: Toward a 'second order' family systems therapy" (1985)
7. Anne Kyong Sook Øfsti!

NYE BØKER:

Redaksjonen kan ikke omtale alle bøkene vi får til gjennomsyn. Den som ønsker å anmelde en av bøkene her får den til odel og eie.

Gyldendal 2016

Teoretiske, juridiske og praktiske tilnærminger.

Kate Mevik, Ole Greger Lillevik, Oddbjørg Edvardsen

Denne boken presenterer en bred kunnskap om vold mot barn. Boken er aktuell for alle som omgås og arbeider med barn. Den er videre relevant for studenter ved for eksempel helse- og sosialutdanningene, lærer- og barnehagelærerutdanningene og politiutdanningen, på både bachelor- og masternivå.

Univiersitetsforlaget 2017

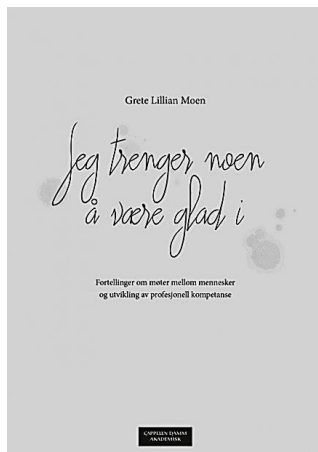
Innføring i psykologiske perspektiver. 2. utgave

Liv Mette Gulbrandsen (red.)

I denne innføringsboken presenterer noen av Norges fremste fagformidlere, forskere og behandlere klassiske og nyere teorier som er relevante for faglig forståelse av barn og unges oppvekst og psykologiske utvikling. Andreutgaven er gjennomgående oppdatert på nyere forskning og teoriutvikling.

Forfatterne legger vekt på å formidle de forskjellige retningenes forståelse av normale utviklingsforløp i vår tid, men ser det også i lys av en mer bekymringsskapende utvikling.

I boka bidrar også Per-Einar Binder, Bjørg Røed Hansen, Karsten Hundeide, Pernille Hviid, Jacob Klitmøller, Willy Tore Mørch, Geir Høstmark Nielsen, Sissel Reichelt, Jan Skjerve, Rolf Sundet og Lars Smith.

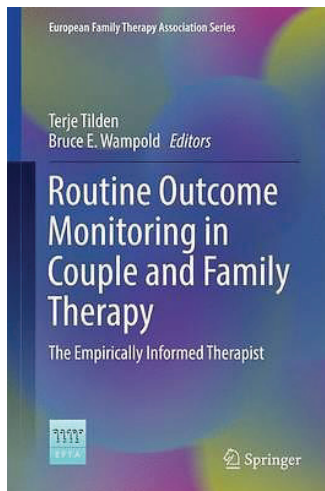
Cappelen Damm Akademisk 2016

Grete Lillian Moen

Fortellinger om møter mellom mennesker og utvikling av profesjonell kompetanse

Jeg trenger noen å være glad i for å klare meg ...

Denne boken er tiltenkt bachelorutdanningen for sosialarbeidere, men også andre profesjonelle og ikke-profesjonelle innen feltene barnevern og psykisk helse for barn og unge. Fortellingene om møter med mennesker gis stor plass i boken og kan brukes som "case" og diskusjonsgrunnlag i drøftinger med studenter. Bokens praksisnærhet, fortalt og erfart av en sosialarbeider, gjør den meget relevant i undervisning. Selv om boken omtaler felt, der sosialarbeidere utgjør hoveddelen profesjonelle, vil den også være aktuell i ulike utdanninger innen helsesektoren.

Springer 2017

European Family Therapy Association Series

Red: Terje Tilden og Bruce E. Wampold

Hvordan kan man bruke tilbakemelding som et dialogverktøy i par- og familierapi?

Routine Outcome Monitoring: ROM

er en fellesbetegnelse for forskjellige tilbakemeldingsverktøy innen psykoterapi der klientene rutinemessig og hyppig svarer på spørsmål knyttet til terapiframgang og relasjon til terapeuten, og hvor denne informasjonen tilbakemeldes terapeuten. Dermed kan terapeut og klient sammen jevnlig evaluere terapien fører til ønsket resultat. Ikke minst er ROM funnet nyttig for å oppdage når terapien ikke virker som ønsket, slik at en har mulighet til å gjøre justeringer mens terapien ennå er i gang.

Bidrag fra flere kjente norske familierapeuter

Se www.springer.com og omtale www.modum-bad.no

Gyldendal Akademisk 2016

Hva skal vi med menneskerettigheter?"
Betydningen av menneskerettigheter i helse- og sosialfaglig arbeid

Elisabeth Gording Stang
og Nora Sveaass

Profesjonsutøvere innenfor det helse- og sosialfaglige feltet utfører en rekke oppgaver som har betydning for ivaretagelsen av menneskerettigheter. Men det kan være krevende å få tak på hva menneskerettigheter egentlig er. Hvordan skal man forholde seg til dem, og hvordan kan de ses på som verktøy i det daglige arbeidet? Dette ønsker forfatterne å gi noen svar på.

Universitetsforlaget 2016

Jørg Mørland, Helge Waal

Dette er en ny og viktig medisinsk lærebok om rus og avhengighet.

Forfatterne forklarer hva rusavhengighet er, hvordan det arter seg og hvordan man kan behandle det. Nevrobiologisk forskning har gitt økt biologisk og farmakologisk innsikt som forfatterne integrerer i en psykososial forståelse av rusmiddelproblemer og av-hengighetsutvikling. Denne forståelsen gir et best mulig grunnlag for behandling og forebygging av rusproblemer.

De presenterer også en grundig oversikt over alle rusmidler og hvordan de virker på hjernen og kroppen.

Alt er hentet fra forlagenes omtaler. Red.

Nye Bøker:

Gyldendal 217

Den krevende forelderrollen
Familierezzete intervensjoner

Helene Eng, Sigrun K. Ertesvåg,
Ivar Frønes, John Kjøbli

Relasjonen mellom barnet og de nærmeste omsorgspersonene har stor betydning for barnets utvikling. Nettopp derfor er familien en potent arena for forebyggende psykisk helsearbeid.

Univ. forlaget 2016

Reidun Føllesø (red.), Catrine Torbjørnsen
Halås (red.), Cecilie Høj Anvik (red.)

Ungdomstiden kan være spennende, leken og utforskende, men den kan også være en særlig risikabel periode. Denne boka er opptatt av unge i sårbare livssituasjoner. Sårbarheten kan blant annet utløses av ensomhet, mobbing, eller omsorgssvikt, og kan gi seg utslag i sosial angst, isolasjon, nedstemthet, depresjon eller rus.

 Bli bokanmelder.
Kontakt redaksjonen:
kariyk@online.no

Forskningskontakt

Norsk forening for familieterapi

Det gjøres mye interessant og viktig forskning innen familierapifeltet. Det finnes imidlertid pr. dags dato ikke en samlet oversikt over dette. Norsk forening for familieterapi (NFFT) vil derfor tilby foreningens medlemmer en bred oversikt over forskningsfeltet i Norge og verden for øvrig på våre hjemmesider:

<http://www.nfft.no>

På hjemmesiden vil vi derfor bidra med informasjon om aktuelle forskningsprosjekter fra fagfeltet, det vil si både store og små forskningsprosjekter og forskningsopsummeringer.

Vi vil også ha linker til ph.d. og masteroppgaver fra ulike utdanningsinstitusjoner. I tillegg vil vi legge ut linker til sentrale nasjonale og internasjonale forskningsmiljøer innen familieterapifeltet.

NFFTs forskningskontakter er Lennart Lorås og Camilla Jensen Oanes, som kan kontaktes dersom noen trenger hjelp til å settes i forbindelse med ulike forskningsmiljø, spørsmål om forskning/forskningsprosjekter generelt og/eller info om relevant forskning som bør presenteres på NFFTs hjemmeside.

Kontaktinfo:

Lennart:

lennart.loraas@nfft.no

Camilla:

camilla.jensen.oanes@nfft.no

INNHold METAForum 2-2017

FASTE SPALTER:	
Foreningsinfo	2
Redaksjonens røst	3
Styrets side:	4
Det lyriske hjørnet	25
Ris og ros	-
Kryssord / quiz	43
Nye bøker	50-51

ARTIKLER, REPORTASJER OG REFERATER

Intervju med ny leder	5
REFERATER FRA ÅRSKONFERANSE NFFT 2017:	
Plenum med Johan Sundelin	
Ved Kari. Y. Kjøllås	7
Workshop med Tone Ågedal og Marit Grave Halvorsen	
Ved Halvor de Flon	15
W.sh. med Hilde Gunn Jensen, Rune Zahl Olsen og Linda Severinsen	
Ved Camilla Oanes Jensen	16
W.sh. med Einar Egenæs	
Ved Henriette C. Alsing	18
W.sh. med Christopher Knill og Silvia Thorud	
Ved Camilla Oanes Jensen	19
W.sh. med Svein Dag Svendsen og Elen Silseth Tømmerbakk	
Ved Kristin S. Breda	21
W.sh. med Gunvor Grødem Aamodt og Anne Schanche Selbekk	
Ved Lennart Lorås	23
W.sh. med Astrid Flacké og Halvor de Flon	
Ved Camilla Oanes Jensen	26
W.sh. med Lars-Ole Gjermundbo	
Ved Camilla Oanes Jensen	28
W.sh. med April Holten	
Ved Kristin S. Breda	30
W.sh. med familieteamet. Blåkors – Oslo	
Plenum med Tor-Johan Ekeland	31
Ved Lennart Lorås	32

ARTIKKEL: Om John Schotter	
Ved Kerstin Hopstadius	36

INNLEGG:	
Skal barn på 2-3 år ha hyppig ovenatting ...	
Mannsforum ved H. Sleviken	44
Redaksjonens tilføyelser	45

BOKOMTALER:	
«Barn og unge i psykoterapi»	
Hanne Haavind og Haldor Øvreeide	
Ved Rune Zahl-Olsen	46

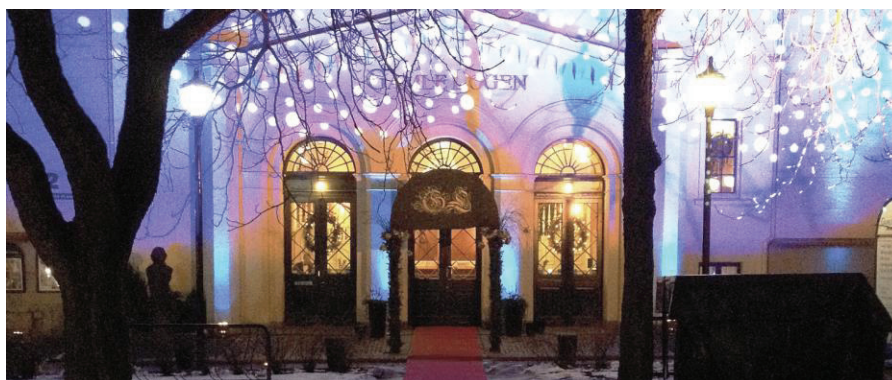
«Tøffe valg»	
Rune Zahl-Olsen	
Ved Metaforum red.	47

«Nå bor jeg to steder»	
Ben Furman.	
Ved Metaforum red.	47

Avsender:
**NFFT: Norsk forening
for familierapi**
Postboks 51
2011 STRØMMEN

1. annonsering:

20 ÅRS JUBILEUM FOR FØRJULSSEMINARENE i Gamle Logen 7. og 8. desember 2017 - i Oslo sentrum.

Foreløpig tittel:

20 år i Gamle Logen - Hva nå? TERAPI I TIDEN - TRENDER og TENDENSER

Til denne anledningen er det naturlig å hente inn noen sentrale forelesere fra den rikholdige listen med bidragsyttere gjennom de 20 årene som har gått, med blikket rettet mot nåtiden og fremover.

Vi er glade for at vi allerede har fått med oss:

Sissel Gran (psykolog) & Finn Skårderud (psykiater)

Flere innslag er under planlegging.

Mer informasjon kommer i neste Metaforum.
Følg også med på www.nfft.no og våre facebooksider.

Sett av datoene allerede nå.

Festmiddag

Musikalske innslag

Velkommen!

NFFT – Metaforum

